

Petr DANĚK

SVATBA, HUDBA A HUDEBNÍCI V OBDOBÍ VRCHOLNÉ RENESANCE

Na příkladu svatby Jana Krakovského z Kolovrat v Innsbrucku roku 1580

Dedikováno Doc.PhDr. Jaromíru Černému k životnímu jubileu

Svatba, a vše co s ní souvisí, je po dlouhá staletí příkladem společenské události, při které se v míře nanejvýše bohaté uplatňovala a dodnes uplatňuje hudba a hudebníci. Ve všech fázích svatebního obřadu hudba měla a má, ať již jako dekorace, slavnostní předěl či smelovací prvek tohoto rituálu svoje místo. Nejinak tomu bylo i v období vrcholné renesance. Přestože svatba je z pohledu muzikologie zajímavým hudebně-historickým a hudebně-sociologickým fenoménem, zájem oboru o toto téma je doposud minimální. Množství studií, které by se této problematice dotkly, je skrovné a doposud neexistuje ani pokus vymezit na základě pramenného výzkumu úlohu a podobu hudby při svatbách raného novověku. Částečně není divu, neboť v žánrově bohatém repertoáru renesanční hudby, který se do dnešní doby prostřednictvím dobových pramenů dochoval, se skladby prokazatelně zkomponované pro svatební příležitost vyskytují jen ojediněle. Toto konstatování se netýká pouze české hudební kultury, ale také prostředí, které historicky a kulturně bezprostředně souvisí s našimi dějinami a které je také určitým pojítkem většiny příspěvků tohoto sborníku.¹ Zajímavě tato

¹⁾ Nejvýznamnějším příspěvkem k tématu stále zůstává práce Karla Vocelky, která přináší i

skutečnost kontrastuje s množstvím gratulačních básní a literárních sbírek, které byly v předbělohorských Čechách častým a oblíbeným svatebním dárkem, především mezi vzdělanými příslušníky měšťanského stavu.²

Dochované hudební skladby související se svatebním aktem mají často podobu jednotu či tisku nevelkého rozsahu. Pokud se jedná o kompozice obsáhlejší, případně i rukopisně zaznamenané, prameny k nim jsou dochovány většinou torzovitě. Například tzv. strahovský sborník Dobřenského³ obsahuje řadu písní, které byly složeny pro konkrétní svatební událost. Ve většině případů však lze spíše hovořit o původních oslavných textech, které byly zpívány na tzv. obecnou notu či na nápěv některé známé písně. Notaci jsou v Dobřenského sborníku opatřeny pouze dvě písně. V jednom případě jde o skladbu jednohlasou, u které je také velmi pravděpodobné, že nápěv mohl být převzat odjinud. Autorské rysy nese tzv. *Píseň nová*, kterou v roce 1590 vydal při příležitosti svatby předbělohorského spisovatele, literárního upravovatele a tiskaře Tobiáše Mouřenína a nevěsty Alžběty v impresi Buriana Valdy v Praze Blažej Jičínský, který je v Dobřenského sbírce jednotů zastoupen i řadou dalších tisků literární povahy.⁴ Za sva-

tební píseň je také označována jednohlasá skladba na text 128. žalmu *Šťastný, kdož v Boží bázni cestou páně chodí*, která byla někdy koncem 16. století zapsána do konvolutu jinak nehudebních pramenů, který se dnes nalézá v knihovně Metropolitní kapituly v Praze.⁵ Stejný text, který byl běžně užíván v souvislosti se svatebním obřadem,⁶ je ve vícehlasém zhudebnění zachycen v rukopisné části hudebního konvolutu z majetku známého měšťanského básníka rudolfínské Prahy Jiřího Karolida z Karlšperku.⁷ Majitel konvolutu je mimo jiné zároveň i autorem jedné ze skladeb

přátelsky daná od Blažeje Jičínského. Tlačena v Starém Městě pražském od Buriana Valdy. K tomu Č. ZÍBRT, Strahovský sborník, s. 96, č. 308. Edici textu Písně a faksimile tisku obsahuje M. KOPECKÝ (ed.), Tobiáš Mouřenín z Litomyšle. Veršovaná tvorba, Praha 1995, zvl. s. 5, 209-210 a příloha č. 7. Další svatební píseň ve Sborníku Dobřenského je na fol. 329, jednohlasá Píseň o svatém stavu manželském ku poctivosti, a na jména vysoce urozených: pana Karla Mladšího z Žerotína a na Náměšti, a urozené pany Barbory Krajířky z Krajku. Jich milostem podle vůle Boží budoucím manželům složená. L. 1591. Srov. Č. ZÍBRT, Strahovský sborník, s. 94, č. 298, edici uvádí J. SNÍŽKOVÁ (ed.), Carmina carissima, Cantica selecta bohémica saeculi XVI., Musica Antiqua Bohemica, Seria II, sv. 11, 1984, s. 3, 19. Srov. i obrazové přílohy k této studii.

řadu informací o hudební části habsburských svateb. Srov. K. VOCELKA, *Habsbursche Hochzeit 1550-1600*, Wien 1976, zvl. s. 28n. Shrnující úvahu, ale i řadu důležitých dílčích informací uvádí J. PÁNEK, *Aristokratické slavnosti české renesance*, Opus musicum 19, 1987, s. 289n. Řadu zajímavých, ale i nepřesně citovaných údajů k tématu obsahují četné články a studie Zikmunda Wintera. Srov. kupř. Z. WINTER, *O pražských slavnostech v XVI. věku*, in: V ohradě měst a městských zdech, Praha 1923, s. 93n. Situaci na Slovensku dokládá velice stručná zmínka v práci R. RYBARIČ, *Stredovek, renesancia, barok. Dejiny hudobnej kultúry na Slovensku I*, Bratislava 1984, s. 44. Ve velice podrobném zpracování dějin hudby v Polsku v 16. století od K. Morawské jsem nenašel k tématu jedinou poznámku. Srov. K. MORAWSKA, *Renesans, 1500-1600, Historia muzyki polskiej II*, Varšava, b.d. Obdobně i v kapitole *Reformation und katholische Erneuerung*, jejímž autorem je W. PASS, zahrnuté v kolektivním díle *Musikgeschichte Österreichs I*, Graz 1977, s. 231-268, je jediná zanedbatelná zmínka o hudbě v souvislosti se svatbou (s. 263).

²⁾ Velké množství epithalamí zachycuje *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě I-V*, Praha 1966-1982.

³⁾ Nejúplnější informaci o Dobřenského sbírce podal Č. ZÍBRT, *Strahovský sborník vzácných tisků příležitostných Václava Dobřenského z druhé poloviny věku XVI.*, Časopis českého muzea 83, 1909, s. 68n. Stručný komentář k hudebním tiskům přinesla J. SNÍŽKOVÁ, *Sborník Dobřenského*, Hudební rozhledy 7, 1954, s. 907n.

⁴⁾ Srov. Sborník Dobřenského, fol. 339, celý název skladby je *Píseň nová ku památce poctivého snění v stav svatého manželství vstoupení Tobiáše Mouřenína ženicha a Alžběty nevěsty: Léta tohoto tisícího pětistého devadesátého na znamení lásky*

⁵⁾ J. SNÍŽKOVÁ (ed.), *Carmina carissima*, s. 34n. Komentář k dotyčnému prameni srov. J. POHANKA, *Dějiny české hudby v příkladech*, Praha 1954, č. 89.

⁶⁾ Srov. W. DENHARD, *Die deutsche Psalmotette in der Reformationszeit*, Neue Musikgeschichtliche Forschungen 6, Wiesbaden 1971, s. 80. V souvislosti s tím je zajímavý sborník sedmnácti zhudebnění tohoto žalmu, který sestavil a v roce 1569 v Norimberku v tiskárně Ulrica Neubera vydal chebský měšťan Clemens Stephani. Srovnej K. RIESS, *Musikgeschichte der Stadt Eger im 16. Jahrhundert*, Brno 1935, s. 100n. Sborník obsahuje skladby pro čtyři až šest hlasů od různých dobových skladatelů (Nicolaus Champion, Antonius Scandellus, Orlando di Lasso, Nicolaus Gombert, Ludovicus Senfel, Thomas Stolzer ad.). Srov. *Répertoire International des Sources Musicales, Recueils imprimés XVIe-XVIIe siècles*, München-Duisburg 1960, B I 1, 1569/1, Beati omnes. Psalmus CXXVIII. Davidis: Sex, quinque et quatuor vocum, a variis, iisdemque praestantissimis musicae artificibus harmonicis numerus adornatus...in lucem editus, per Clementem Stephani buchaviensem. Za upozornění na tento pramen, stejně jako za zapůjčení doposud nepublikované studie *Die tschechische Psalmotette im 16. Jahrhundert* děkuji Martinu Horynovi.

⁷⁾ Je zajímavé, že Karolidův konvolut obsahuje i skladbu opatřenou českým textem *Žalostné rozloučení přátel milých*, která byla zjevně určena k příležitosti pohřbu. K tomu srov. P. DANĚK, *Málo známý pramen vokální polyfonie rudolfínské éry*, Hudební věda 20, 1983, s. 259. Takto zaměřených skladeb se v kontextu bohemikálních hudebních pramenů nalézá ještě méně než svatebních. S Karolidovým jménem se pojí ještě jedno „pohřební“ moteto nazvané *Cantio funebris, Rozžehnejme se s tímto tělem*, které je vepsáno v altovém svazku polyfonních skladeb datovaném rokem 1598, který pochází z majetku rakovnického literátského bratrstva. Autorem této skladby je podle uvedené atribuce

rukopisu, a to osmihlasého moteta *Augustine sacros thalami*. Toto kompozičně ambiciózní dvousborové moteto je složeno na původní text, u kterého je Karolidovo autorství také více než pravděpodobné. Dedikováno je jinak neznámému Augustinovi a jeho manželce Elišce, kteří jsou v textu opakovaně oslovení a v duchu humanistického moralizujícího básnictví nabádání k ctnostnému manželskému životu.

Zatímco v případě Karolidova moteta se z původních osmi hlasů zachovalo alespoň šest, skladba pravděpodobně nejznámějšího skladatele české renesance Kryštofa Haranta *Dejž tobě Pán Bůh štěstí*, která byla zkomponována také ke svatební příležitosti, je známa pouze z jediného dochovaného hlasu.⁸ Jakékoliv hodnocení tohoto moteta je pak díky jeho torzovitosti pouhou hypotézou. Zajímavé však je, že tato skladba je jediná z Harantovy tvorby, která zhudebňuje český text. Zapsána je přitom v rukopise, který obsahuje výjimečné množství latinských duchovních skladeb, z velké části rudolfínských hudebníků. Řada z nich, především ty, u kterých je jako autor označen Philippe de Monte, je světově unikátních. Tato skutečnost vedla opakovaně k domněnce, že rukopis, který obsahuje povětšinou altové hlasy skladeb, mohl být v držení a užívání člena dvorní kapely.⁹

Výjimečným pramenem je vzhledem k našemu tématu konvolut hudebních tisků z konce 16. století, který je v současné době uložen v Polsku.¹⁰

právě Jiří Karolides. Informace o prameni a odkaz na další literaturu srov. E. FUČÍKOVÁ a kol. (ed.), *Rudolf II. a Praha. Císařský dvůr a rezidenční město jako kulturní a duchovní centrum střední Evropy (Katalog vystavených děl)*, Praha 1997, s. 334. Tematický katalog, výběrovou edici skladeb a textů Karolidova konvolutu obsahuje P. DANĚK, *Rukopisná část konvolutu Se 1337*, Praha 1981 (Diplomová práce FF UK), kde jsou i další informace o Karolidově vztahu k české předbělohorské hudební kultuře.

⁸) Rukopis je uložen v Národním muzeu - Muzeu české hudby Praha, AZ 37. K tomu dále E. FUČÍKOVÁ a kol. (ed.), *Rudolf II. a Praha*, s. 330, IV/148, edice a faksimile obsahuje J. BERKOVEC (ed.), *Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic. Opera musica*, Praha 1956, zvl. s. 79-82 a 86. Informace o rukopisu s důležitými poznatky o autorství jednotlivých skladeb M. STEINHARDT, *A Musical Fragment from Prague: Národní muzeum XIV C 149*, *Fontes artis musicae* 1973, č. 3, s. 163n. Monografie J. RACEK, *Kryštof Harant z Polžic a jeho doba* III, Brno 1973 se pramenem a skladbou zabývá zvl. na s. 85-87.

⁹) Srov. J. BERKOVEC (ed.), *Kryštof Harant*, s. 86, dále M. STEINHARDT, *A Musical Fragment*, s. 163.

¹⁰) Přesné uložení pramene uvádí A. KOLBUSZEWSKA, *Katalog zbiorów muzycznych legnickiej biblioteki księcia Jerzego Rudolfa „Bibliotheca Rudolphina“*, Legnica 1992, zvl. s. 63-64, kde je i seznam další literatury a s. 111. Dále srov. E. FUČÍKOVÁ a kol.

Válečné události rozptýlily tento pramen, který má podobu tzv. hlasových knih, po několika polských knihovnách. Původně však patřil do pozoruhodné knihovny knížete Jiřího Rudolfa v Lehnici. Konvolut je zajímavý tím, že vedle tisků duchovní hudby od evropsky rozšířených autorů (Orlando di Lasso, Jacob Reiner, Franz Sale) obsahuje i řadu skladeb, které byly zkomponovány ke konkrétním světským slavnostním příležitostem. Mezi autory této části konvolutu převažují skladatelé, kteří působili ve Slezsku, severních Čechách, Lužici a dolním Sasku, kupř. Valentin Hausmann, Bartholomeus Gesius, Georg Pencun, Christoph Demantius, Friedrich Pittanus či Georgius Molitor. Jedná se tedy o představitele osobité a doposud málo probádané a zhodnocené generace skladatelů, kteří spoluvytvářeli hudební kulturu tohoto mnohazajyčného prostoru, v kterém se střetávaly četné politické, náboženské a kulturní zájmy. O většině těchto autorů víme velice málo. Výjimku tvoří liberecký rodák Christoph Demantius, kterému německá muzikologie věnovala značnou pozornost. V jeho četné, druhově pestré a stylově osobité tvorbě zaujímají svatební skladby důležité místo. Mají převážně podobu moteta a tištěny byly v souvislosti s Demantiovým působením v různých německých městech (především Freiberg, dále Drážďany, Lipsko, Zhořelec a další).¹¹ O skladateli Georgiovi nebo také Jiřím Molitorovi, který se jako jediný z výše uvedených označoval jako Boemo, víme, že pocházel z Německého Jablonného. K roku 1586 je doloženo jeho působení ve službách Lobkoviců. V letech 1595-1598 a 1602 pobýval v Ústí nad Labem, a to ve funkci rektora a posléze kantora.¹² Ve zmíněném

(ed.), *Rudolf II. a Praha*, s. 323, IV/126 a edice skladby G. MOLITOR (ed. J. BRANBERGER), *Voium nutpiis*, Cyril 1913.

¹¹) Soupis Demantiovy tvorby R. EITNER, *Biographisch - Bibliographisches Quellen - Lexikon der Musiker und Musikgelehrten* III, Lipsko 1900, s. 171n. Doplnky a upřesnění přináší heslo „Demantius, Christoph“ v *The New Groves Dictionary of Music and Musicians* V, London 1980, s. 357-359, jehož autorem je W. BLANKENBURG. Tisky Demantiových světských příležitostných skladeb srov. *Répertoire International des Sources Musicales, A II, Einzeldrucke vor 1800*, Kassel-Basel-Tours-London 1971-1980, s. 339-342, D 1544-1565. Nejnovější pokus o Demantiovo komplexní zhodnocení K.-P. KOCH, *Christophorus Demantius (1567-1643). Böhmisches, Schlesisches, Lausitzisches, Ungarisches, Polnisches und Deutsches in Leben und Werk*, Deutsche Musik im Osten 6, Bonn 1994, s. 383-392.

¹²) Heslo „Molitor Georgius“, jehož autorem je G. ČERNUŠÁK, uvádí *Pazdírkvův hudební slovník naučný* II/1, Část osobní, Brno 1973, s. 163. Tuto informaci v podstatě úplně přebírá *Československý hudební slovník osob a institucí* II, Praha 1965, s. 108. *Rukověť humanistického básnictví* III, s. 368 uvádí heslo „Molitor Georgius“. S největší pravdě-

konvolutu se nacházejí jeho dvě skladby. První z nich, nazvaná *Votum nuptiis*, byla vytvořena při příležitosti svatby komorníka arcivévody Arnošta a posléze hejtmána Starého Města pražského Jana Václava Popela z Lobkovic a Johanny z Běronic.¹³ Skladba, která má podobu pětihlasého moteta, byla vytištěna v pražské tiskárně Michaela Peterleho roku 1586, kdy se konala tato slavnostní událost. Ve stejném roce, avšak v konkurenční officíně Jiřího Nigrina v Praze, pak od stejného autora vyšlo druhé svatební moteto, které je také obsaženo v konvolutu, a to pod názvem *Epithalamion in honorem nuptiarum*. Dedikováno bylo Victorinovi Henricu z Frankensteinu a jeho choti Anně Hungerinové, které se nepodařilo blíže identifikovat.¹⁴ Z tvorby Jiřího Molitora známe pouze několik skladeb, což naznačuje, že mohl být skladatelem příležitostným. Smyslem obou oslavných skladeb, které jsou zkomponovány poněkud archaickým kontrapunktem, bylo nejspíše zajištění přízně vlivných osob a bezpochyby i získání finančního ocenění.¹⁵

podobností se jedná o identickou osobu se skladatelem Jiřím Molitorem. *Rukověť* dokládá jeho činnost ještě k roku 1622.

¹³ Srov. výše, RISM M 2957 a dále P. DANĚK, *Nototiskařská činnost Jiřího Nigrina*, Hudební věda 24, 1987, zvl. s. 131. Svatbu zaznamenal i Václav Březan: „10. februarii (1586) svatba pana Jana Václava z Lobkovic s paní Johanou z Barchova.“ Srov. V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy posledních Rožmberků I*, Praha 1985, s. 327. Mnohem detailněji než svatbě se Březan věnoval úmrtí Jana Václava z Lobkovic, který „od zapálení nohy umřel.“ TAMTĚŽ, s. 598. Obdobně i Adam mladší z Valdštejna si ke dni 23. 5. 1609 zaznamenal: „Dnes byl pohřeb pana Jana Václava z Lobkovic na Hradě pražským.“ K tomu srov. M. KOLDINSKÁ - P. MAŤA (edd.), *Deník rudolfinského dvořana. Adam mladší z Valdštejna, 1602-1633*, Praha 1997, s. 85, 158, 416 a 417. To však již byl Jan Václav znovu ženatý, Johana Dašická z Barchova a Běronic zemřela již roku 1592. Srov. *Ottův slovník naučný* VII, s. 71. Dále srov. obrazové přílohy k této studii.

¹⁴ Srov. *Répertoire International des Sources Musicales*, M 2956. Doposud zcela neznámá a v literatuře necitovaná je Molitorova pětihlasá mše *Missa super Rorate coeli de super*, která je zapsána v altové knize z majetku literátského bratrstva v Ústí nad Labem. Pramen je v současné době uložen v hudebním oddělení Národní knihovny v Praze pod sign. 59 R 483. Molitorova mše je zapsána jako poslední skladba rukopisu. Dílčí informace o rukopisu W. PASS, *Thematischer katalog samtllicher Werke Jacob Regnarts (ca. 1540-1599)*, Wien 1969, s. 24, 82, 102. Dále srov. obrazové přílohy k této studii.

¹⁵ Již R. EITNER uvádí ve své soupisové práci *Biographisch - Bibliographisches Quellen - Lexikon* VII, Leipzig 1902, na s. 21 vedle zmíněných dvou tisků svatebních skladeb Jiřího Molitora ještě jeden obdobný příležitostný tisk a to *Carmen musicum nuptii* dedikovaný Christianu Pruberovi a Margaretě Rosenthalové, který vyšel ve Frankfurtu nad Od-

Podobně motivován byl zřejmě i Molitorův významnější současník, císařský hudebník Camillo Zanotti, který v roce 1590 vydal v norimberské tiskárně Kateřiny Gerlachové v mnoha ohledech pozoruhodný tisk pěti, šesti a dvanáctihlasých madrigalů na italské a latinské texty, který věnoval Vilémovi z Rožmberka.¹⁶ Sbírkou obsahuje patnáct skladeb, z nichž téměř polovina je dedikována některé významné osobnosti české předbělohorské společnosti. Závěrečná skladba sbírky je pojatá jako trojsborový dialog ve stylu benátské školy. Dedikována je samotnému Vilémovi z Rožmberka, jeho ženě Polyxeně a je velmi pravděpodobné, že byla zkomponována v souvislosti s jejich svatbou v roce 1587.¹⁷ Již roku 1561 vydal zpěvák kapely císaře Ferdinanda I. Michael-Charles du Buissons, který byl také činný jako skladatel, v jiné norimberské tiskárně Johanna Montana a Ulricha Neubera tisk dvou epithalamií, které mají zjevné bohemikální souvislosti.¹⁸ Účty dvorské kanceláře potvrzují, že při příležitosti svatby Karla II. a Marie Bavorské, která se konala roku 1571 ve Štýrském Hradci, byl odměněn za kompozici mše a dalších skladeb samotný Orlando di Lasso.¹⁹ Jeho dochovaná tvorba však neobsahuje žádné skladby, které bychom mohli jednoznačně s výše uvedenými ztotožnit. Odměnění byli i další vý-

rou v tiskárně Andree Eichhorna roku 1585. K tomu srov. i *Répertoire International des Sources Musicales*, M 2955.

¹⁶ Analýzou tisku a jeho dalšími souvislostmi se zabývá R. LINDELL, *Camillo Zanotti's Madrigalia tam Italica quam Latina (1590) as Rudolfin State Art*, in: Prag um 1600, Beiträge zur Kunst und Kultur am Hofe Rudolfs II, Freren 1988, s. 193nn. Dále srov. E. VOGEL a kol., *Bibliographia della Musica italiana vocale profana: pubblicata dal 1500 al 1700 II*, Staderini 1976, č. 3014, kde jsou základní informace k tisku a jednotlivým skladbám. Základní informace o uložení RISM Z 78. Komentář k hudbě na rožmberském dvoře J. PÁNEK, *Renesanční velmož a utváření hudební kultury šlechtického dvora (K hudebnímu mecenátu Viléma z Rožmberka)*, Hudební věda 26, 1989, s. 4nn., nověji pak M. HORYNA, *Vilém z Rožmberka a hudba*, Opera historica 3, 1993, s. 257nn.

¹⁷ R. LINDELL, *Camillo Zanotti's Madrigalia*, s. 196.

¹⁸ *Epithalamia duo in nuptiis J. Cripacii auctoribus...Stanislas Borek*, Nürnberg 1561, Johannes Montanus a Ulrich Neuber. Zvláštní je v této souvislosti tvrzení, které je opřeno o informace v rukopisu Ms.1018, A 44, Bibl. Proske, že Michael-Charles du Buissons pocházel z Českých Budějovic. K tomu srov. R. EITNER, *Biographisch - Bibliographisches Quellen - Lexikon* II, in: Die Musik in Geschichte und Gegenwart III, Kassel 1954, s. 232, a dále i *The New Groves Dictionary* V, s. 667, autor hesla F. DOBBINS, a *Répertoire International des Sources Musicales*, D 1728.

¹⁹ R. LINDELL, *The wedding of Archduke Charles and Maria of Bavaria in 1571*, Early Music, květen 1990, s. 259.

znační hudebníci - Annibale Padovano, Philippe de Monte, Johann Baptista Morsolino a Johann Baptista Mosto.²⁰ Ke stejné příležitosti vznikla i mše *Christus natus est*, jejímž autorem je Simone Gatto, který působil na dvoře ve Štýrském Hradci. V závěrečné části Agnus Dei jsou kanonickým způsobem zajímavě zhudebněny dva hexametry, mající vztah ke zmíněné svatbě.²¹

Jaká hudba tedy zněla při svatbě v období pozdní renesance? Z výše uvedeného přehledu dochovaných nebo alespoň doložitelných svatebních skladeb, které souvisejí s českou a částečně i středoevropskou hudební kulturou přelomu 16. a 17. století, je patrné, že při svatebních slavnostech mohla být provozována hudba původní, jež byla zkomponována k tomu účelu. Z dochovaného repertoáru je však také zřejmé, že kompozice určené pro oslavu svatebčanů či příležitost svatby netvořily v období pozdní renesance nějaký z hlediska formálního či melodického zvláštní skladebný druh či žánr. Při frekvenci svateb v životě tehdejší společnosti překvapuje i nepřilíš velké množství dochovaných skladeb, které se nabízejí k úvaze. Nečetnost jejich dochování může být způsobena určitou nahodilostí dějin, zároveň však může vést i k oprávněné domněnce, že tento typ skladeb netvořil převážnou část svatebního repertoáru. Zmíněné skladby totiž představují spíše jakýsi zhudebněný dárek, který, pokud vůbec zazněl během svatebního veselí, byl situován do oficiálnější části obřadu. Během následných „kratochvilných“ částí svatby pak přicházely ke slovu zřejmě jednodušší, převážně taneční a popěvkovité skladby, které byly v postavení dobové pop-music, a tudíž se nemusely ani zapisovat. Interpretační praxe zřejmě užívala i skladby, které byly převzaty z jiné části dobového repertoáru a

²⁰⁾ Svatbou a skladbami Philippa de Monte zkomponovanými pro tuto příležitost se zabýval R. LINDELL, *The wedding*, zvl. s. 259-2633. Edice skladeb: R. LINDELL (ed.), *F. di Monte und G. Zacchini, Drei Widmungsstücke an Erzherzog Karl II. von Innerösterreich zu 4 Stimmen*, Musik alter Meister LIII, Graz, 1988. Jedna ze skladeb Philippa de Monte z této edice Europam puerrae je nahrána na CD *Musica temporis Rudolphi II.*, Supraphon 11 2176-2 231.

²¹⁾ Informaci uvádí H. FEDERHOFER, *Niederländische und italienische Musiker der Grazer Hofkapelle Karls II., 1564-1590*, *Denkmäler der Tonkunst in Österreich* 90, Wien 1954, s. XXVII. Dále K. VOCELKA, *Habsburgische Hochzeiten*, s. 92-93, který oprávněně zpochybňuje přítomnost Johanna Baptisty Mosta na této svatbě a domnívá se, že se jednalo o jeho bratra Francesca. Dále i R. LINDELL, *The wedding*, s. 259nn. K tomu srov. A. DUNNIG, *Staatsmotetten für Erzherzog Karl II. von Innerösterreich*, Musik alter Meister XXI-XXII, Graz 1971.

k dotyčné příležitosti byly aktualizovány či použity po jednoduché úpravě. V případě vokální hudby se nabízela možnost vybrané kompozice pouze vhodně přetextovat či změnit tempo a aranžmá. V této činnosti bezpochyby vynikali žáci partikulárních škol, jejichž „kantace“ byly součástí většiny měšťanských svateb.²² Účast žakovských zpěváků při svatbách je doložena v českých zemích již k počátku 15. století a tato tradice byla v období vrcholné renesance bezpochyby stále aktuální. Patrné je to i ze školního řádu českobudějovické školy z počátku 17. století, kde je v jednom z bodů pamatováno i na odměny za „zpěv před úřadem městským a při svatbách.“²³

Avšak i o těchto svým způsobem improvizovaných částech svatebních hudebních produkcí máme velice málo informací, a to mimo jiné i proto, že doposud postrádáme v tomto směru vedený pramenný výzkum. Téma by to však bylo bezpochyby vděčné, neboť i to málo poznatků, kterými disponujeme, potvrzuje potřebu tehdejší společnosti obklopovat se stále během svatebního veselí hudbou. Hudební produkce a vystoupení měly různou a proměnlivou podobu a úroveň, od jednoduchého „hraní“ k tanci a ke stolu, až po scénicky, kostýmně a dramaturgicky propracované představení a průvody. Jako vždy záleželo na tom, o jak honosnou svatbu se jednalo a jak movitý byl pořadatel svatebního veselí. V souvislosti s českou hudební kulturou obsahuje k tomuto tématu cenné informace více jak sto let stará, ale stále podnětná studie Františka Mareše o hudbě na rožmberském dvoře.²⁴ Studium rožmberských účtů Mareš zjistil, že na svatbě Viléma s Žofíí Braniborskou, která se konala v prosinci roku 1561 v Berlíně²⁵, „zpívali při instrumentu 2 komponisté a 4 žáci, jeden varhaník je doprovázel, potom hrál na instrument i nahoře na zámku. Krom toho účinkovali i 2 pištci a bubeník. I dva Židé produkovali se na loutnu.“²⁶ Mareš našel v rožmberských účtech i doklady, které potvrzují, že členové císařské kapely si při-

²²⁾ Zmínky o této činnosti uvádí Z. WINTER, *Koledy a drobné příjmy žakovské*, Zlatá Praha 17, 1900, č.25, s. 294.

²³⁾ Citováno podle F. J. ČAPEK, *Miscelanea k dějinám nejstarší školy v Českých Budějovicích*, Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 17, 1980, s. 146, 148-150.

²⁴⁾ F. MAREŠ, *Rožmberská kapela*, *Časopis Musea království českého* 68, 1894, s. 209nn. K tomu srov. J. PÁNEK, *Renesanční velmož*, zvl. s. 13.

²⁵⁾ Svědectví o této svatbě V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, s. 184-186. Dále J. PÁNEK, *Vilém z Rožmberka. Politik smíru*, Praha 1998, zvl. s. 121-123.

²⁶⁾ F. MAREŠ, *Rožmberská kapela*, s. 211.

vydělávali i mimo rámeček své dvorské služby. Kupříkladu v roce 1587 hráli při pražské svatbě Viléma s Polyxenou z Pernštejna a novomanžel je za to velkoryse odměnil 382 kopami grošů.²⁷ Naopak již v roce 1579 zapůjčil Vilém svého trubače k velkolepé svatbě, kterou v Praze pořádal Adam II. z Hradce pro svoji dceru Annu a Oldřicha Felixe z Lobkovic.²⁸ Zajímavé svědectví zachytil rožmberský kronikář Václav Březan, který k roku 1580 dokládá, že Vilémův bratr Petr Vok si ke své svatbě s Kateřinou z Ludanic pozval pozounisty až ze Starého Města pražského, kteří hráli společně s Vilémovým trubačem Gregorem Štamperem, a také židovskou kapelu z Prahy, která, jak Březan zdůrazňuje, „velmi libě k tancům hrála“.²⁹ Městští trubači, a to i mimopražští, zřejmě účinkovali při svatebním veselí velmi často. Svědčí o tom i zmínka v tzv. „Instrukci pozounáruom od pana purg-mistra a pánuv Starého Města pražského“ z roku 1585, která byla zapsána v dnes již nedochovaném rukopisu v Archivu hlavního města Prahy.³⁰ Zde se vysloveně uvádí, že: „Chtěl-li by také kdo zde v tomto městě jich [městských trubačů] při poctivých sňatcích potřebovati a vykonávajice povinnost svou, mohou to s uctivostí konati, nedávaje na sobě žádného pohoršení.“³¹ Městští pozouněři si tedy vystupováním na svatbách a zřejmě i při jiných společenských příležitostech přivydělávali ke svému nevelikému platu. Mareš k roku 1555 dokládá účinkování soběslavského trubače Slávy a jeho tovaryšů na Bechyni při příležitosti svatby Jindřicha ze Švamberka s Alžbětou z Rožmberka.³² Trubači však vystupovali i na svatbách měšťanů. Je to patrné i z poznámky Zikmunda Wintera o účinkování roudnických trubačů při svatbě v Lounech či z jeho vyprávění příhody nejmenovaného plzeňského rektora, který v souvislosti se svou svatbou v roce 1591 žádal

²⁷ F. MAREŠ, *Rožmberská kapela*, s. 217, nejnověji J. PÁNEK, *Vilém*, s. 256. Populárně pojednal o této svatbě J. JANÁČEK, *Ženy české renesance*, Praha 1977², kapitola 2.

²⁸ Srov. V. LEDVINKA, *Šlechtická svatba v Praze roku 1579 (K charakteru aristokratických slavností české renesance)*, Documenta Pragensia 12, 1995, s. 108.

²⁹ V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy II*, s. 453, dále srov. J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk. Životní příběh Petra Voka*, Praha 1996, zvl. s. 86-92.

³⁰ E. TROLDA, *Pozouněři*, Cyril 72, č. 1-2, 1947, s. 8-10. Též Z. WINTER, *Pražské muziky*, Světozor, 1887, otištěno též: *V ohradě měst a městských zdech*, Praha 1923, zvl. s. 104-105.

³¹ Citováno podle E. TROLDA, *Pozouněři*, s. 8.

³² F. MAREŠ, *Rožmberská kapela*, s. 213.

představitele města o zapůjčení „*kuchyně a trubačů*“.³³ Účast trubačů přitom nemusela být na měšťanských svatbách nijak zvlášť početná. Potvrzuje to kupříkladu žádost hlubockého hejtmana Jakuba Vltavského z roku 1605, kterou zaslal městské radě v Českých Budějovicích, v níž žádal zapůjčení jednoho nebo dvou městských trubačů za účelem hraní během jeho svatby.³⁴ Obdobná situace je doložena již k roku 1569, kdy „*Jobst Thuesell von Tolditz, hauptmann uf Schwanberg*“, písemně zve chebského trubače Georga k aktivní účasti na své svatbě, která se měla konat 20. února zmíněného roku.³⁵

Že ani otrlého válečníka nenechávala hudba při svatebním veselí zcela lhostejným, svědčí dobové svědectví Jindřicha Hýzrleho z Chodů, který ve svých pamětech opakovaně zmiňuje i různé hudební produkce. K roku 1587 připomíná zážitek ze svatby Karla z Harrachu, která se konala ve Štýrském Hradci: „*Při kderémžto svadebním veselí bylo velmi pěkná kroužku běhání po 3 dni držáno, kdež se velmi mnoho pěkných invencí spatřilo. Jeho Milost [arcikníže Arnošt] se ráčil po mouřenínsku velmi pěkně vypraviti. Šlo před ním 5 mouřenínskejch trubačů, za nimi 6 mouřenínskejch edlknobů, nesouce v jedné ruce španělský sonaglie, nimižto sobě sami hráli a tak před koněm Jeho Milosti tancovali.*“³⁶

Přestože chybí důkladný pramenný výzkum, lze se domnívat, že bychom v každém vyúčtování nákladů, spojeném s konáním svatby v období raného novověku, našli výdaje vypovídající o přítomnosti hudebníků. Přestože by se jednalo o cenné informace, strohá řeč jmen, čísel a částek by i ve svém zobecnění prozradila málo o podobě, kvalitě a rozsahu hudebních produkcí. Jako doplňující informace jsou proto z tohoto pohledu přínosné ikonografické prameny. I v celoevropském měřítku je však dokladů, které

³³ Srov. Z. WINTER, *Řemeslnictvo a živnost XVI. věku v Čechách*, Praha 1909, s. 709. Dále TÝŽ, *Professorové městských škol kterak milovali a se ženili*, Zlatá Praha 17, 1900, č. 3, s. 27.

³⁴ Tuto informaci uvádí F. J. ČAPEK, *Miscelanea*, s. 220.

³⁵ Citováno podle K. RIESS, *Musikgeschichte der Stadt Eger im 16. Jahrhundert*, Brno 1935, s. 19, kde je uveden i odkaz k prameni. Autor cituje i zajímavý dopis chebských městských trubačů Johanna Pennemanna a Leonharda Becka z 9. 6. 1581 adresovaný představitelům města, v kterém je také pojednááno o jejich účasti na svatbách. Srov. TAMTÉŽ, s. 20.

³⁶ *Příběhy Jindřicha Hýzrla z Chodů*, Praha 1979, s. 34, 175-176 a zvláště obrazová příloha č. 2, kde jsou realisticky znázorněny skupiny hudebníků. K tomu srov. M. ŠTĚDRONĚ, *Z paměti válečníka a dvořana*, Opus musicum 16, 1984, s. 113-116.

by obrazově dokumentovaly hudební produkce v průběhu svatebních slavností, relativně málo.³⁷ Zmiňovali jsme již poměrně podrobnou dokumentaci svatby arcivévody Karla Habsburského a Marie Bavorské.³⁸ Obdobně zpracována je i svatba Viléma V. Bavorského s Renatou z Lorraine, která se konala o tři roky dříve v Mnichově.³⁹

Muzikologickou a svým způsobem i českou obecně historickou a uměnovědnou literaturou nereflktována však doposud zůstává svatba, jejíž dokumentace je z velké části uložena i na našem území. Na zámku Březnice nedaleko Příbrami je v stylovém prostředí tzv. renesanční jídelny instalována papírová role, která je umístěna v dřevěném obložení stěn. Na této roli je znázorněn triumfální průvod, který je složen ze scén dokumentujících slavnosti a rytířské turnaje pořádané v roce 1580 při příležitosti svatby na zámku Ambras v Tyrolsku. Hlavními protagonisty této velkoryse pojeté svatby byl český šlechtic Jan Krakovský z Kolovrat a bohatá tyrolská šlechtična Kateřina Boymontová z Payersbergu.⁴⁰ Svatbu vystrojil samotný arcikníže Ferdinand II. Tyrolský podporovaný svoji manželkou Filipinou. Důvodem péče a zájmu ze strany Ferdinanda II. Tyrolského byla nejenom spokojenost s výkonem služby Jana Krakovského na innsbruckém dvoře, kde působil ve funkci osobního číšníka („*Mundschenk*“), ale i skutečnost, že tento mladý český šlechtic byl v přímém příbuzenském vztahu k Ferdinandově manželce Filipině.⁴¹ Jeho otcem byl totiž Albrecht Libštejnský

³⁷ Srov. kupř. W. SALMEN, *Musikleben im 16. Jahrhundert, Musikgeschichte in Bildern* III/9, Leipzig 1976, zvl. s. 108-109.

³⁸ Nejvíce informací včetně obrazové dokumentace K. VOCELKA, *Habsburgische Hochzeiten*, kapitola IV, dále R. LINDELL, *The wedding*, s. 253 ad.

³⁹ Řadu i velice detailních informací o těchto i o několika dalších habsburských svatbách včetně druhé svatby Ferdinanda II. Tyrolského, která se konala v roce 1582, obsahuje K. VOCELKA, *Habsburgische Hochzeiten*, kapitola IV/3. Dále k tomu srov. faksimile tisku z roku 1569 M. TROIANO (ed. H. LEUCHTMANN), *Die münchener Fürstenhochzeit von 1568. Dialoge dialoghi*, München 1980.

⁴⁰ Svatbou a slavnostmi pořádanými při této příležitosti a jejich zobrazeními se zabývá E. SCHEICHER, *Ein Fest am Hofe Erzherzog Ferdinands II.*, Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen in Wien 77, 1981, s. 119-153, kde je i obrazová příloha, která doplňuje březnický pramen. Nejnověji srov. zprávu V. BŮŽKA o výstavě *Filipina Welseřová a Anna Kateřina Gonzagová - manželky arcivévody Ferdinanda II.*, *Dějiny a současnost* 20, 1998, č. 6, s. 58-59.

⁴¹ K tomu především J. HIRN, *Erzherzog Ferdinand von Tirol II*, Innsbruck 1888, s. 360-361. Také K. VOCELKA, *Habsburgische Hochzeiten*, s. 112.

z Kolovrat, který si v padesátých letech 16. století vzal za manželku Reginu Welserovou, rodnou sestru Filipiny. Albrecht, jenž zemřel roku 1586, stál na počátku větve tohoto starobylého českého rodu, která v průběhu 16. století spojila svůj osud s Habsburky. Zvláště v první polovině 17. století se jeho potomkům, kteří se postupně výrazně poněmčili, podařilo prosadit do vysokých dvorských úřadů.⁴² Jan působil již v sedmdesátých letech 16. století na innsbruckém dvoře, a to spolu se svým bratrem Jindřichem. Ten se stal později známým především jako hejtman Nového Města pražského (1612-1614), posléze jako dvorský sudí (1623-1638) a v závěru života jako nejvyšší komorník. I Jan se pokoušel na počátku 17. století o kariéru při pražském císařském dvoře. Pouze na krátkou dobu získal v únoru 1604 po smrti Petra z Mollartu úřad nejvyššího štolmistra.⁴³ S tímto titulem je uveden i v seznamu hostů při příležitosti pohřbu Jáchyma Oldřicha z Hradce a následně i Oldřicha Felixe Popela z Lobkovic, které se oba uskutečnily v roce 1604.⁴⁴ Do českého politického a společenského života se mu však i přesto nijak výrazně proniknout nepodařilo.⁴⁵ Zemřel v Praze 26. září roku

⁴² R. J. W. EVANS, *Das Werden der Habsburgermonarchie. Kultur, Gesellschaft, Institutionen 1550-1700*, Wien 1986, s. 459, kde jsou odkazy k jednotlivým členům rodu. Obdobně M. KOLDINSKÁ - P. MAŤA (edd.), *Deník*, s. 415. Portrét Jana Krakovského a Kateřiny z Boymontu se nachází na zámku v Březnici. Pořizen byl v roce 1616, tedy krátce před Janovou smrtí, neznámým malířem. Srov. obrazová příloha k této studii.

⁴³ Srov. zvl. J. PÁNEK, *Knihy habsburské Dvorské pokladny jako pramen k dějinám předbělohorského českého státu*, in: L. SOUKUP (ed.), *Pocta Prof. JUDr. K. Malému, DrSc.*, k 65. narozeninám, Praha 1995, s. 173 ad. Dále M. KOLDINSKÁ - P. MAŤA (edd.), *Deník*, s. 80, 350, 359. Přehlednou informaci o rodu z Kolovrat obsahuje *Ottův slovník naučný* XIV, s. 600 an. V doposud nepublikovaném seznamu dvořanů, který pochází z let 1601-1607, je uveden „*Hannss herr von Kolowrath amts verwalter*“. Pozdější rukou je tento údaj škrtnutý. Srov. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, OMeASR, 184/73, fol. 51r. Za poskytnutí této informace děkuji Jaroslavě Hausenblasové. Petr z Mollartu byl na Kolovratově svatbě osobně přítomen, srov. E. SCHEICHER, *Ein Fest am Hofe*, s. 123.

⁴⁴ Edici seznamu pozvaných hostů uvádí P. KRÁL, *Pohřby posledních pánů z Hradce*, in: V. BŮŽEK (ed.), *Poslední páni z Hradce, České Budějovice 1998* (=Opera historica 6), s. 457 a 470.

⁴⁵ Zajímavou poznámku uvádí Václav Břežan k roku 1583, kdy píše: „*Pan vladař smlouval poctivé lidi. 15. Augusti přijel na Krumlov k Jeho Milosti vladaři pan Jan z Kolovrat, pan Kurtzpach, pan písař, pan Adam Slavata a pan Ferdinand Švihovský. Na druhý den přijevše též ku pánu pan Hertvík Zejdlic a páni Zárubové. 17., 18. a 19. smlouvání a smlouveni jsou.*“ Citováno podle V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, s. 314. Smysl to-

1616.⁴⁶ Jeho mladické působení ve službách Ferdinanda II. Tyrolského bylo zřejmě z hlediska kariéry a společenského vzestupu úspěšnější než závěr života. Arcikníže Ferdinand mu projevil svoji přízeň i tím, že ho v dubnu 1578 vybavil doporučujícím dopisem, kterým mu usnadnil jednání o získání ruky jediné a na tamní poměry velmi bohaté dcery tyrolského šlechtice Martina z Payersbergu. Janova žádost byla kladně posouzena, avšak ke svatbě došlo až dva roky poté, neboť teprve až v roce 1580 došla Kateřina, která žila ve Filipině fraucimoru, šetnácti let.⁴⁷ Svatby využil „proslulý přítel slavností všeho druhu“ Ferdinand II. Tyrolský a uspořádal několikadenní velkolepou společenskou událost.⁴⁸ Svatba, která měla svým způsobem i charakter rodinné slavnosti, se konala v době masopustu. O to více se stala příležitostí k akcím karnevalového typu. Návštěvníci Kolovratovy svatby, kteří pocházeli především z Rakous, Čech a Bavorska, se mohli v průběhu tří dní stát diváky či aktivními účastníky tří hlavních událostí: slavnostního průvodu, turnajového klání a alegorických soubojů. Toto pojetí slavností navazovalo na podobné události, které ve Ferdinandově režii proběhly již v letech 1553 a 1555 v Praze a Plzni.⁴⁹ Tři hlavní festivity innsbrucké svatby v roce 1580 velice realisticky zobrazil Ferdinandův dvorní malíř Sigmund Elsasser a tištěnými komentáři je doplnil innsbrucký tiskař Hanns Baur. Vznikla tak řada zobrazení výjevů ze svatebních průvodů, které jsou v literatuře označovány buď jako mědiryty, které byly následně kolorovány, nebo naopak akvarely, jež byly zamýšleny jako podklady k následnému tisku. Elsasserovou zásluhou vznikla velice zajímavá dokumentace, která měla již v době vzniku propagační a zároveň

hoto setkání však není zcela jasný. Je to však jediná zpráva, v které je Březanem vzpomínán Jan z Kolovrat.

⁴⁶ M. KOLDINSKÁ - P. MAŤA (edd.), *Deník*, s. 252.

⁴⁷ J. HIRN, *Erzherzog Ferdinand II*, s. 360-361.

⁴⁸ J. PÁNEK, *Aristokratické slavnosti*, s. 292. Zajímavý doklad Ferdinandovy záliby ve společenských slavnostech přináší V. BŘEZAN (ed. J. PÁNEK), *Životy I*, s. 114-118, kde popisuje „turnaj a mumraje“, které arcikníže pořádal v roce 1555 při příležitosti svatby dcery Ondřeje Ungnada ze Suneku a na Hluboké s Jaroslavem Libštejnským z Kolovrat, který byl shodou okolností strýcem Jana Krakovského z Kolovrat. Turnajové klání v tomto případě skončilo četnými zraněními. K tomu srov. J. PÁNEK, *Aristokratické slavnosti*, s. 292-293 a také *Dějiny českého divadla I*, Praha 1968, s. 140. Rodové vztahy *Ottův slovník naučný XIV*, s. 600 an., heslo „z Kolovrat“.

⁴⁹ Srov. předchozí poznámku a dále J. HIRN, *Erzherzog Ferdinand II*, s. 476 a E. SCHEICHER, *Ein Fest am Hofe*, s. 119.

samozřejmě i vzpomínkový charakter. V relativní úplnosti je toto znázornění slavností Kolovratovy svatby dochováno ve Vídni v Uměleckohistorickém muzeu.⁵⁰ Původně pochází z ambrasské zámecké sbírky a podle inventáře této sbírky z roku 1596 bylo umístěno do dvou knih a část měla podobu role. Dnes jsou všechny jeho části svázány do jedné knihy.⁵¹ Znázornění v této verzi je složeno z obrazové a tištěné části, při zachování časové posloupnosti jednotlivých slavností.

Březnický exemplář si zachovává charakter role, která vznikla slepováním menších částí papíru. Dochovaná podoba byla sestavena zcela zjevně s časovým odstupem od samotné svatby a je kombinací všech tří typů slavností. Autor bezpochyby nebyl účastníkem svatby nebo měl k dispozici pouze části celého znázornění. Březnická verze je totiž vytvořena bez vědomí souvislosti jednotlivých znázorněných scén. Kombinuje výjevy, které na sebe ve skutečnosti nenavazovaly, neboť se udály ve třech po sobě následujících dnech. Nejvíce je v březnickém exempláři zastoupen třetí den svatebních slavností (16. únor 1580), kdy byl pořádán symbolický turnaj národů a společenství. Menším množstvím výjevů je zastoupen první den (14. únor), během kterého byl realizován triumfální průvod maskovaných šlechticů, kteří v rámci osobitého kosmologického programu prostřednictvím manýristických atributů znázorňovali roční doby, živly a božstva. Pouze několika výjevy je podchycen den druhý (15. únor), který byl věnován turnaji. Sestavovatel březnické role byl však veden snahou seřadit použité výjevy s určitou gradací. Přesto však řada tištěných komentářů nenáleží k sousedním zobrazením, k řadě z nich texty zcela chybí a v jednom případě (stylizace hajduků) se text opakuje. Přes tuto historickou nevěrohodnost březnického „průvodu“ je znázornění zajímavé nejen jako dekorace, ale kupříkladu i z hlediska hudebně historického. Březnický exemplář totiž zachycuje celkově 104 postavy. Z nich 35 hraje na hudební nástroje. Potvrzuje to výjimečnou úlohu a postavení hudby v dvorských slavnostech pozdní renesance.

V březnické verzi převažují znázornění z turnaje národů. Účastníci tohoto turnaje byli rozděleni do několika skupin. Každá z nich byla svým oblečením a vybavením stylizována do určitého symbolu - národa, bratrstva nebo společenské skupiny. Tyto skupiny byly dále schematicky členěny.

⁵⁰ Kunsthistorisches Museum Wien, Sammlung für Plastik und Kunstgewerbe, č. 5269. K tomu E. SCHEICHER, *Ein Fest am Hofe*, zvl. s. 119-120.

⁵¹ Srov. TAMTÉŽ, zvl. s. 120-121.

V jejich čele šli hudebníci, za nimi následovali ozbrojenci, kteří nesli zbraně, jež měly často fantaskní či archaickou podobu, a nakonec stylizované oblečené postavy, jimiž byli svatební hosté z vyšších společenských vrstev. Role je vzhledem k současné instalaci rozdělena na několik částí. U některých skupin se dochovala vedle jejich tištěného názvu a ideového komentáře ručně připsaná jména kostýmovaných šlechticů, včetně uvedení jejich erbů. Identifikace jednotlivých účastníků je proto velice ulehčena. Víme tak, že se průvodu a svatby zúčastnil i Adam Havel Popel z Lobkovic v převlečení za antického boha, hrabě Vít z Thurnu společně s Janem Klauziem, svobodným pánem na Hluboké, ve fantaskním přiléhavém obleku se zlatými puntíky, který znázorňoval „divého muže“, či mantovský vévoda oděný jako člen bratrstva sv. Jakuba. Hudebníky jsou ve všech případech instrumentalisté, kteří jsou vybaveni dobovými skutečnými nástroji, takže je patrné, že opravdu v průvodu hráli. Znázornění nástrojů, obdobně jako způsobu hry, je velice realistické a odpovídá dobové provozovací praxi. První skupina březnického exempláře zachycuje čtyři hudebníky oděné do idealizovaných antických oděvů, kteří hrají na přirozené trumpety. Tito trumpetisté doprovází dvojici tzv. „starých bojovníků“, kteří jsou vybaveni archaickými zbraněmi. Na stejné nástroje, tedy trumpety, hraje skupina tří hudebníků v následující „francouzské skupině“. Jako „římská“ je označena skupina, v jejímž čele jdou tři hudebníci, z nichž dva hrají na šalmaje a třetí s největší pravděpodobností na dulcian. Následující osobitá „skupina galejníků“ má v čele pouze jediného hudebníka, který pravou rukou hraje na sopránový cink a levou na bubínek. V průvodu jsou dále zastoupeni i ve své době oblíbení černí hudebníci, kteří uvozují hrou na rovné lovecké trumpety, které byly v 16. století dřevěné, skupinu představující „mouřeníny“. Bez zobrazení se dochovala „švýcarská skupina“ a naopak bez označení je dochováno znázornění jezdeckého výjevu pěti ženských postav, který bezpochyby patří do jiného dne svatebních slavností a kterému se ve vší pravděpodobnosti nedochovala úvodní hudební složka. „Vlašská skupina“ je uvozena třemi hudebníky, z nichž dva hrají na tvarově pozoruhodné pozouny a třetí na nástroj fagotového typu. Členy „bratrstva sv. Jakuba“ doprovází vedle psa i hráč na detailně znázorněnou harfu. Následují „jezdecké skupiny“, které náleží ke druhému dni slavností, v jehož rámci proběhly zmíněné turnaje. V čele těchto skupin jsou umístěni čtyři trubači na koních, v jednom případě doplnění hráčem na kotle. Následující fantaskně oděná skupina „lesních postav“ je provázena dudákem a dvěma hráči na

šalmaje a pochází z průvodu prvního dne. Dudák vybavený detailně znázorněným nástrojem se dvěma bordunovými píšťalami uvozuje také následující skupinu, ke které však chybí komentář. Podle legendy v rakouském exempláři se jedná o „českou skupinu“. Znázornění této skupiny, alespoň podle scénáře, má v sobě prvek ironie, obdobně jako u skupiny francouzské.⁵² Velice realisticky a stylově jsou znázorněny poslední dvě skupiny, které doprovázejí hudebníci. „Hajducká skupina“ zahrnuje dva hráče na šalmaje a opět dudáka. „Skupinu lancknechtů“ provázejí dva vojenští hudebníci, z nichž jeden hraje na příčnou flétnu a druhý na vojenský buben. Závěrečná skupina, v které je účasten hrabě Hanns Albrecht z Springsteinu stylizovaný do podoby Penthesilei, Adam Havel z Lobkovic jako Palas, hrabě z Biglie jako Ascanius a Ferdinandův dvorní maršál hrabě Vilém von Zimmern jako Aeneas, patří k prvnímu dni svatebních slavností.

Oproti jiným svatebním průvodům a turnajům, které máme dochovány v obrazové dokumentaci, je zajímavé, že všichni hudebníci hrající při slavnostech svatby Jana Krakovského z Kolovrat užívali reálné dobové nástroje. Bývalo totiž běžné, že pro příležitost určité slavnosti v období vrcholné renesance byly v závislosti na ideji scénáře zhotovovány nástroje neobvyklých fantaskních tvarů. V prostředí ambraského zámku nebyl problém použité nástroje obstarat. Inventáře hudebních nástrojů Ferdinandovy kapely z let 1581 až 1596 obsahují desítky nástrojů všeho druhu, včetně šesti dud.⁵³ Vyjma hráče na harfu, který byl vybrán pravděpodobně jako symbol příslušné skupiny, hrají všichni hudebníci na znělé nástroje, hodící se do pleneru. Také nástrojové kombinace nejsou nahodilé, ale odpovídají dobové praxi, která vychází ze zvukového a barevného ideálu pozdní renesance. Všichni hudebníci hrají z paměti, což potvrzuje výše uvedený názor, že hráli nepřilíživě složité skladby signálního a slavnostního typu.

Kdo byli tito hudebníci? Nabízí se samozřejmě možnost, že se jednalo o členy dvorní kapely arciknížete Ferdinanda II. Tyrolského, či spíše o instrumentalisty, kteří patřili mezi členy jeho dvorské kapely.⁵⁴ V jejich čele stál v roce 1580 „welscher Musicus und Trompeter“ Petr Maria de Losj, který působil ve službách Ferdinanda již v dobách jeho místodržitelství v Praze. Oproti šlechtickým účastníkům průvodu, kteří jsou na břez-

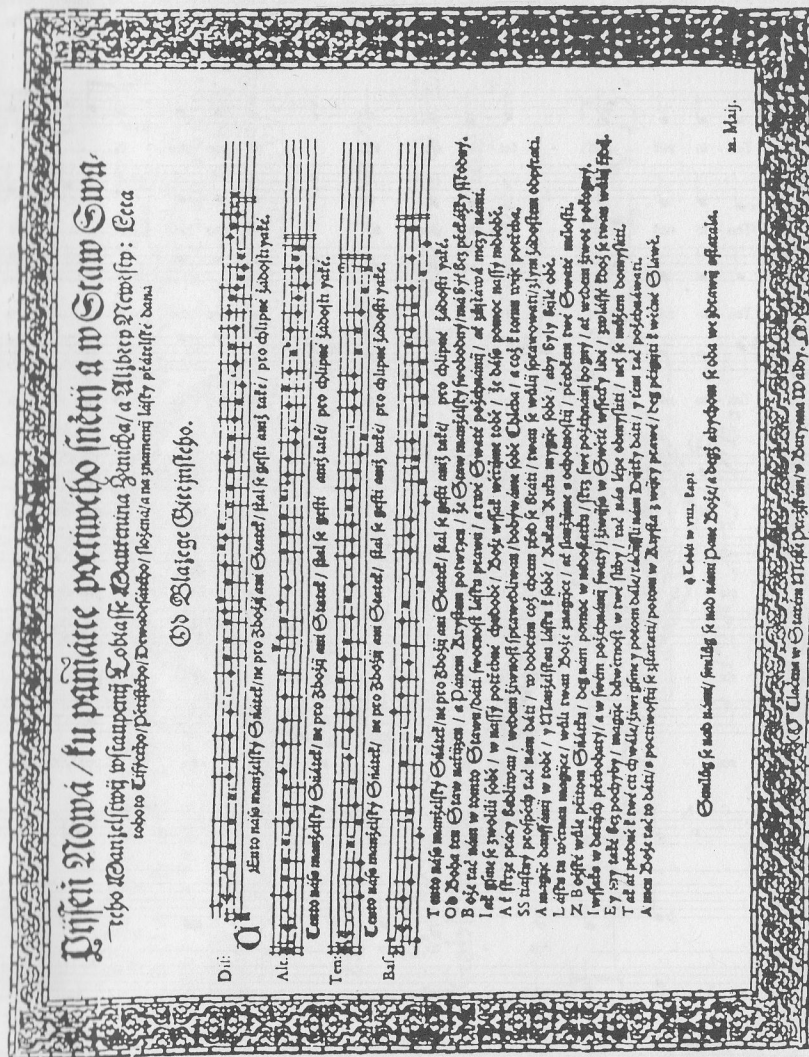
⁵² Srov. TAMTÉŽ, s. 144.

⁵³ W. SENN, *Musik und Theater am Hof zu Innsbruck*, Innsbruck 1954, s. 166-167.

⁵⁴ TAMTÉŽ, s. 70, 139 an.

nické roli téměř do jednoho jmenovitě určení, však zůstávají hudebníci v anonymitě. Počet muzikantů, kteří jsou zachyceni v Elsasserově obrazové „reportáži“, odpovídá přibližně počtu instrumentalistů působících v osmdesátých letech 16. století na dvoře v Ambrasu. Z pohledu české hudební kultury není bez zajímavosti, že se této slavnosti, stejně asi jako řady dalších na innsbruckém dvoře, včetně svatby samotného arcivévodovy o dva roky později, s největší pravděpodobností zúčastnil Kryštof Harant z Polžic, který byl v letech 1576-1584 ve službách Ferdinanda II. Tyrolského.⁵⁵ V každém případě je březnický exemplář, který v několika jednotlivostech doplňuje i ambrasský pramen, výjimečným hudebně ikonografickým materiálem.⁵⁶

Otázkou, která však zůstává nezodpovězena, je, kdy a jak se tato role dostala na březnický zámek a kdo ji dal její dnešní podobu. Táfování pochází podle informace správy zámku z 16. století, tedy z doby, kdy zámek patřil rodu Lokšanů. K instalování však mohlo úpravou dřevěného obložení dojít i později, tedy v době, kdy Březnici vlastnili Jeniškové z Újezda, nebo i v letech 1782-1872, kdy v něm sídlil samotný rod Krakovských z Kolovrat.

Obr. 1

Plseň nová ku památce poctivého snění a v stav manželství vstoupení Tobiáše Mauřenina ženicha a Alžběty nevěsty léta tohoto tisíceho pětistého devadesátého složená a na znamení lasky přátelské daná od Blažeje Jičínského. Tlačena v Starém Městě pražském od Buriana Valdy. Faksimile originálního tisku.

⁵⁵ Řadu poněkud neuspořádaných informací o dvoře v Ambrasu a jeho vztahu k českým zemím obsahuje práce J. RACEK, *Kryštof Harant z Polžic a jeho doba II*, Brno 1972. Nalezneme v ní i dva odkazy k Janu Krakovskému z Kolovrat (s. 18, 93).

⁵⁶ Za laskavé zpřístupnění a možnost studia tohoto pramene děkuji pracovníkům Památkového ústavu středních Čech a správě zámku Březnice.

Píseň nová ku památce snění a v stav svatého manželství vstoupení Tobiáše Mauřenina ženicha a Alžběty nevěsty. Léta tohoto Tisícího Pětistého Devadesátého složená a na znamení lásky přátelské daná od Blažeje Jitčinského. Tlačena v Starém Městě pražském u Buriana Valdy.

Ten - to náš man - žel - ský sňa - tek ne pro zbo - ží - a -
 ni sta - tek stal se jes - ti a - niž ta - ké pro chlip - né
 zá - dos - ti ja - - - ké.

Obr. 2
Píseň nová (edice skladby).

VOTUM
NUPTIIS MAGNIFICI ET GENEROSI DN. D. IOANNIS VENCESLAI POPELII, LIBERI BARONIS A LOBKO Georghthal, Srennisimi Archibucularij, &c. Sponsi: Et mnia Iohanna, Dominae trubic, &c.
Harmonicis m
A. GEORGIO Gablonensi, Bo' Lobkoviciano
I. DISCANTVS.
P R A G A E,
 Ex Officina Typographica Michaelis Peterle. ANNO 1586. VIII. Feb.

Obr. 3

Jiří Molitor, *Votum nuptiis magnifici et generosi Dn. D. Ioannis Venceslai Popelii....et .. Iohannae Dominae in Bieroniczich...sponsae.* - Ex officina typographica Michaelis Peterle, Pragae, 1586. Faksimile titulní strany discantového hlasu.

A. 5. I. Discantus.

Qui ca pit uxorem velut Lucretia a castam, qui ca pit uxorem veluti Lucretia a castam, Lucretia a castam, se stam, ce re DEO, si gra tu lor er go tu am is bi la to, si pe Ho re Nympham, VVen- ce slaë si si tuo, si si sint pi- a fa ta to- ro, si

Obr. 4

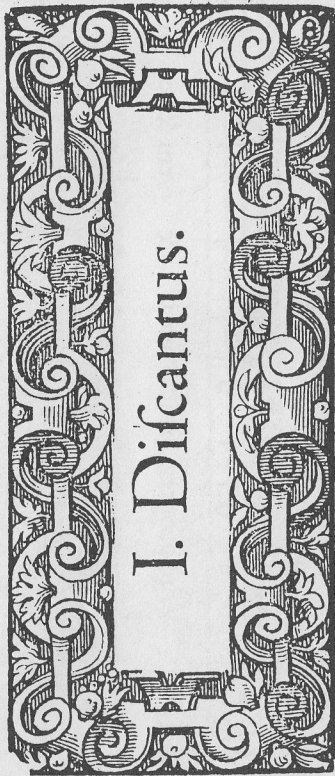
Jiří Molitor, *Votum nuptiis...* (faksimile nototisku).

EPITHALAMION
IN HONOREM NUPTIARUM,
 NOBILITATIS GENERE, EXIMIAEQVE
 VIRTVTIS ET ERVDITIONIS, AEQVE AC SINGVLARI PIETATIS ENCOMIO, CVMVLATI VIRI, DN: VICTORINI HENRICI, à Franckenstein, &c. honorarum ditiplinarum fautoris liberalis: Eiusdemq; dilectae Sponsae, ANNAE HVNGERIN, nobilissimi & integerrimi viri DN: IACOBI HVNGERI, Illustrissimi Ducis FERDINANDI quondam Contralòr, relictae filiae, compositum; ijisdemq; nomine studioforum Collegij Lobkoviciani dedicatum.

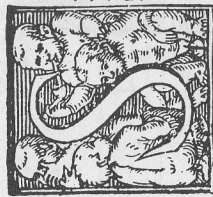
Obr. 5

Jiří Molitor, *Epithalamion in honorem nuptiarum... Victorini Henrici a Franckenstein, et... Annae Hungerin... compositum.* - Excudebat Georgius Nigrinus, Pragae, 1586. Faksimile titulní strany discantového svazku.

GEORGIO MOLITORE GABLONENSI, B. EIVSDEM COLLEGI CANTORE.

PRAGAE, EXCVDEBAT GEORGIVS NIGRINVS. Anno 1586.

A 6. I. Disc. Georgius Molitor G.

Virge propera amica mca, & veni & ve- ni amica me-
a ij iam hy- ems transijt limbera bijt & recessit iā hyēs transi-
it imber a- bijt & recef- fit flores apparuerunt in terra ij no- stratēp' pu-
tati o- nis ij adue- nit.

Obr. 6

Jiří Molitor, *Epithalamion*... (faksimile nototisku).

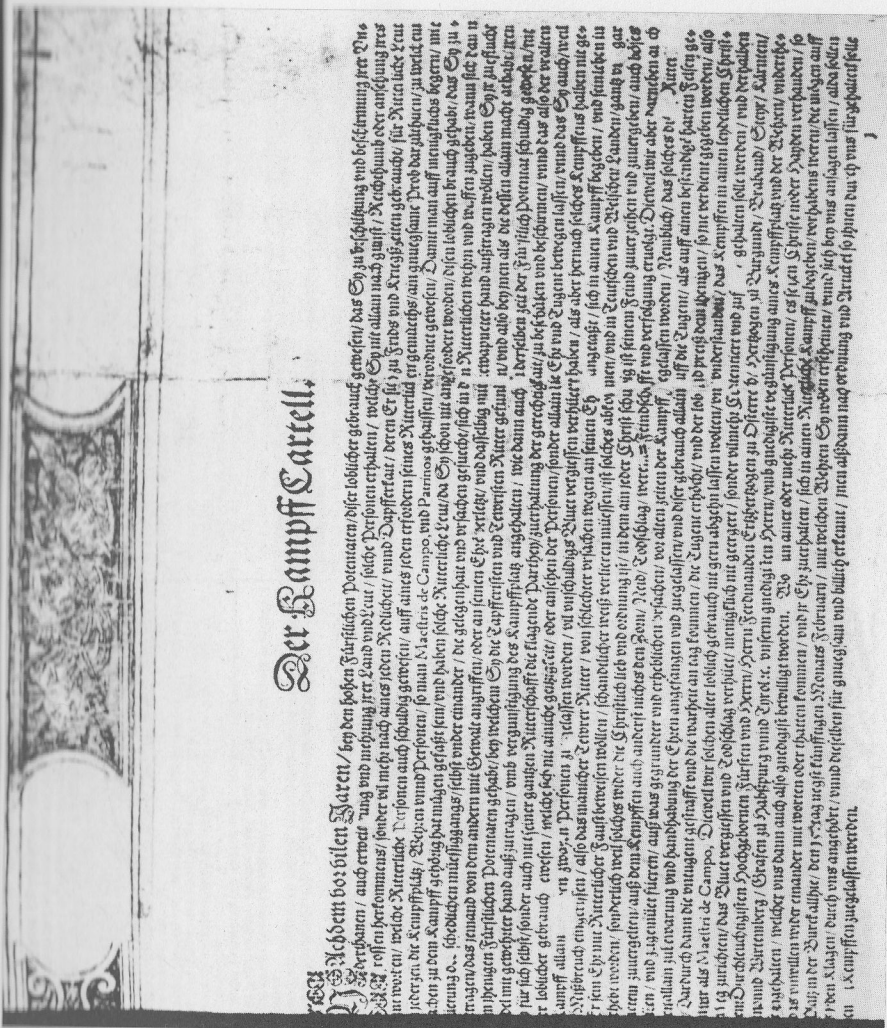

Obr. 7

Zámek Březnice - interiér tzv. renesanční jídelny.

Obr. 8
Zámek Březnice. Portrét Jana Krakovského z Kolovrat
a Kateřiny Boymontové z Payersbergu z roku 1616.

Obr. 9
Text části scénáře slavností.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

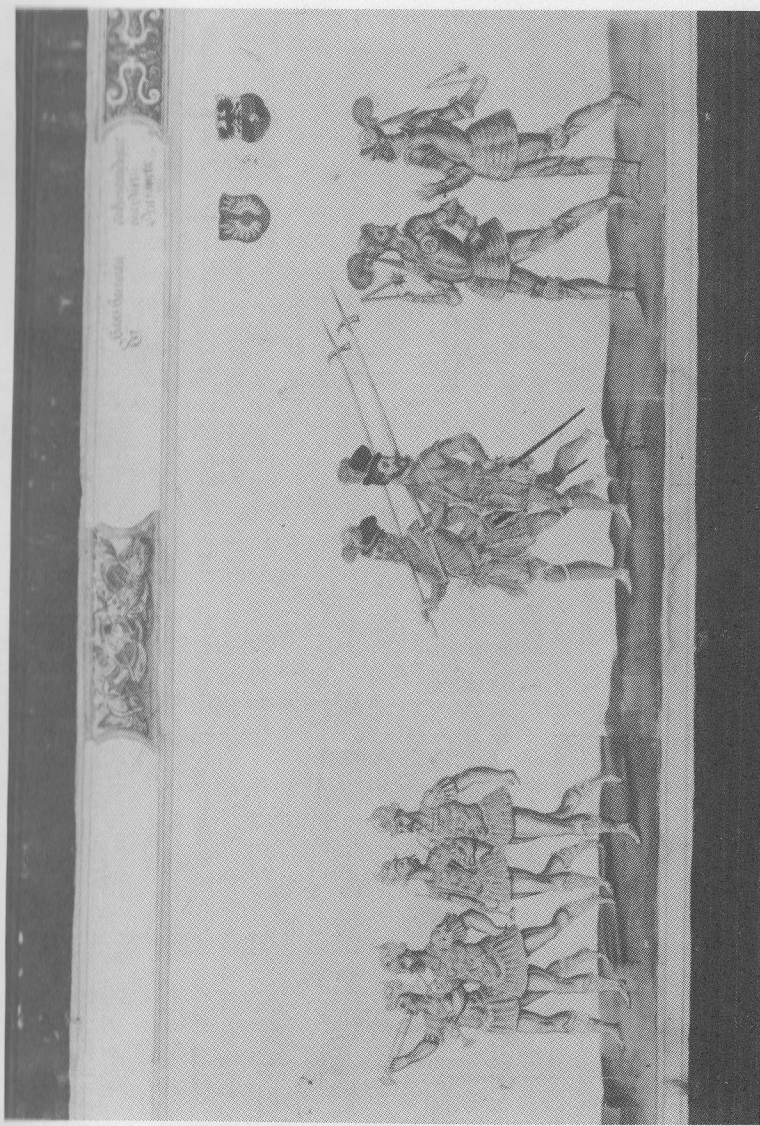
Individuum

Von Gottes gnade Erzhertog in Österreich Lügenburg und Wirtenberg Herzog in Spanien / Marquis of Castilien / Gegeng in Burgund / Chabande / Cepr / Kärnten / Tein /

Wirden in Burgund / Chabande / Cepr / Kärnten / Tein / Lügenburg / Wirtenberg / Spanien / Marquis of Castilien / Marquis of Burgund / Chabande / Cepr / Kärnten / Tein /

Folgenthermal die Arctische des Angrenmens.
Zum ersten gesunglein sollt auß dem brennen Ningen / welcher man allin irrt / oder fonesg / siert / einer
sein lassen als der ander.
Zum vierden gesunglein / welcher in einer Garra irren unterfischde Nig triff / beschickten sein nicht
gürten als man irren irren in berelben Garra irren Nig triff /
Zum fünften gesunglein / sollen irren irren in unterfischde Garren für ein redneru palliert werden /
Zum sechsten gesunglein / welcher in einer Garra irren Nig triff / der sollt mehr gürt / als
man irren irren Garren irren irren Nig triff /
Zum siebenten gesunglein / welcher in einer Garra irren Nig triff / sollt mehr gürt / als man
irren irren Garren irren irren Nig triff /
Zum achten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum neunten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum zehnten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum elften gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum zwölften gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum dreizehnten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum vierzehnten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum fünfzehnten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum sechzehnten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum siebzehnten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum achtzehnten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum neunzehnten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum zwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum einundzwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum zweiundzwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum dreiundzwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum vierundzwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum fünfundzwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum sechszwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum siebenundzwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum achtundzwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum neunundzwanzigsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /
Zum hundertsten gesunglein / sollen die Nig irren irren / es sey in irren / Nig / es sey / es sey / es sey /

Obr. 10
Text části scénáře slavností.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 11
Zobrazení „starých bojovníků“.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Der Franzenen Klag.

Den Herrn Maetris de Campo / thut ich Mongometi klagsweiß fürbringen. Nachdem ich letzten Franzenische Landsbrauch nach mein Haar auf dem Kopff mit kreisen gezieret / hat mich gegenwürtiger Xenatus angegriffe vnd gesagt / es gehöret mit ainem Mann / sonder vñliche ainem Weib zue / das Haar also zu kreisen / Derhalben gedencke Er mit anderst / dann ich werde mit ain Mannliches / sonder vñliche mit meiner hand zubewiesen / das ich sowol als dann zulenden mit möglich gewesen / sonder hab mich gegen ime erbotten / mit welcher gemüthe an mir haben / welches mir Er ain Mannliches gemüthe an mir habe / auff solches hat Er noch trugsiglich an mich begert / das ich solches nur gegen ime das thun solle / wie ich dann hiemit er scheine / vnd vmb vergünstigung des Kampffs anhalten thue.

Vnd ich Xenatus thue solches alles wie obgemelt mit laugnen / will auch dieweil mir solches zuegelassen / nachfolgende Behen / als drey Schürher vnd ain Kürschwert benennet haben / vnd werden die Maetris de Campo, die Artz ketel des Kampffs mir für zubalten wissen.

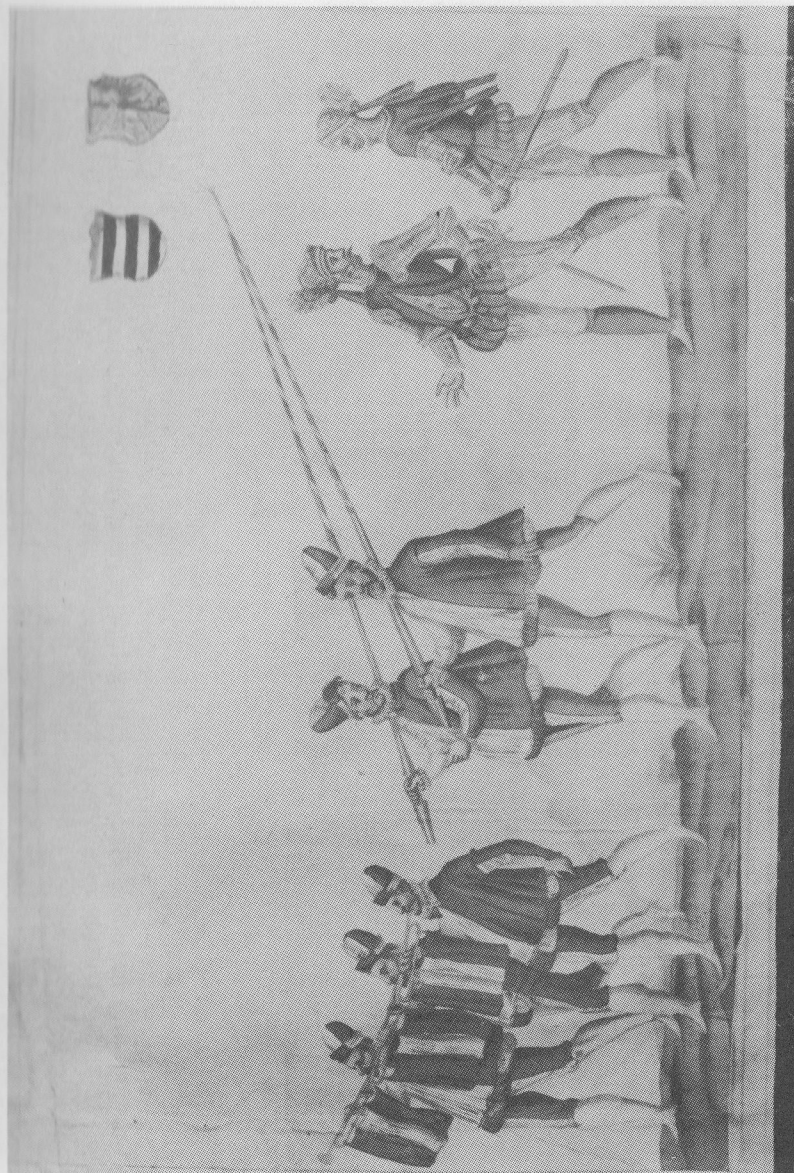
Artwort.

Nachdem Ewer begert / auch sachen Ewer s ainander angebottenen Kampffs / von den Maetris de Campo für billlich erkent werden / wöllet Ey Euch auch den Pütz vnd Kampffs hiemit vergunt vnd bewilligt haben / doch das jr in allweg ainander vor angehendem Kampff / mit darobottner hand ainander versehen sollet / da ainem oder dem andern mislingen solte / Die Behen betreffend / wöschich die Schürher nacheinander bisz auff den dritten wie ihre ründe vnd unschot gebrauchen / Da jr aber mit genuessam amieder / vñnd man dar zwischen freb genömet wirdt / welches ihr alsdann zu den Kürschwertern auch greiffen / vnd jr Patrim sollet Ewern Herrn / nach dem jr / auff ain seiten gestreiten / weder mit worten noch andern / kein ainiges zeichen geben.

Drthat.

Wie Ritterlich vñnd Ewern Ehen gemess / ihr gekampff das haben die Maetris de Campo wol gesehen / Diendil man aber schindbarlich erkent / welcher dem andern obgelegen / haben Ey für vñnotwendig geacht / Euch weitter Kempffn zulassen / vnd wöllen also Euch als dem obliegenden thail / mit diesem Klainat verreyhet / vnd zu gueten freunden gesprochen haben / solle Euch auch die güetliche auff hebung / an Ewern Ehen mit schiedlich sein.

7

Obr. 13

Zobrazení francouzské skupiny.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 12

Legenda francouzské skupiny.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Der Rómer Klag.

Wobden ich Iulius mit meinem Gesellen Bruto/ainsmals vnserer voffordern halben zu red kommen/ vnd vns derselbigen Herrñde/sonderlich dierevil auß meinem Geschlecht/ der erste Rómische Kaiser gewest/als ader Brutus gesagt/das Er nit mit vnlicher wahl/ zu dem Kaiserthum kommen/sonder sich selbst mit gewalt eingebunden hette/ Ich sine aber daruff geantwort/das ches von Göttlicher ordnung also sein müessen/ vnd der Rómischen Monarchen / als der letzten / ain anfang / durch den Iulium cesarem hat müessen gemacht werden/hat Er kein beniegen gehabt/sonder auf seiner maingung verhart/auff welches ich sine/das nit vorboder/ Mörder getweht/die Gottes verordnung eingriffen wollen/vñ gedachten Iulium Cesarem/als Er im Rath gewest/ / sich nützlich eründe/ vnd vmbgebracht haben/ vnd sein also zu auffforderung aines Kampffs gerathen / welchen wir vns fürge- minen/allhie gegenaitinander außzuzagen/Die Herrn Maectris de Campo fleißig bittend/vns solchen zueringinnen/Wir haben is nach der wehren halben/wie es die alten Rómer gebraucht/als Schesslein vnd Loullag/mit ainander der güebet / vnd werden us die Herrn die Conditiones des Kampffs fürzhalten wissen.

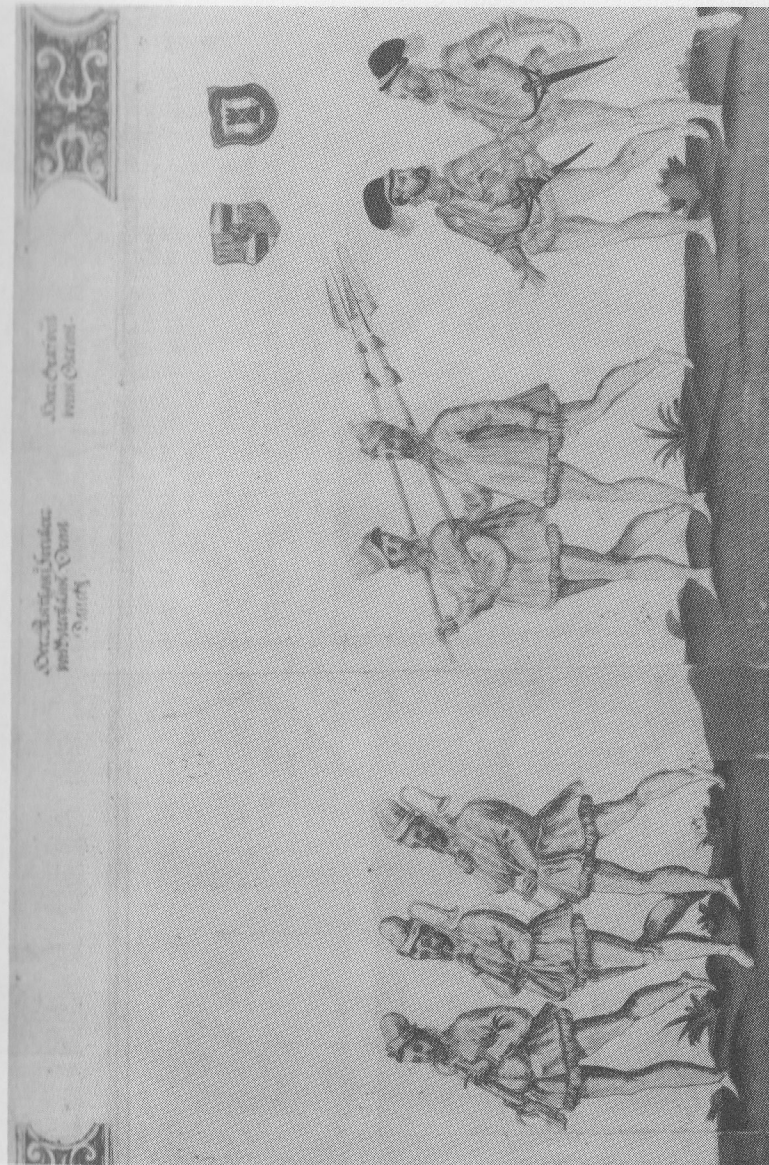
Antwort.

Was vnaingigkeit/ir Ewer voffordern/vñ derselben hohen herkommenens halben gerathen / haben die Mæctri de Campo wol nochstanden/vnd dierevil ir beschwergen Euch der Kampff zubetwiltigen begert / wöllten Ey Euch solchen (nachdem auch die vrsach für billich erkent worden) zugelassen haben / Nachdenn man auch des Kampffs gebrauch halten soll vnd muß/werdet ir zu- einander der zethen/vñ dierevil auff beschene vergeltung/ir die wehren / wie es die alten Rómer gebraucht / angewinnen/ / sich die Herrn Maectris de Campo Euch/kaime andere Conditiones fürschreiben/sonder möcht Euch derselben wie ir künde/vñ ch/bis Euch freid geschotten wirdt/welchen ir auch zubalten schuldig sein sollet/gebrauchen/ auch ir Patrini/ sollet Eweren Herrn/ ang der Kampff weren thuet/kaime noch ainliches zusprechen thun.

Nachal.

Als müessen ir Euch Ewerem herkommenen/vñ Ehen gemess/als dapffere Rómer/in diesem Kampff dopffer vnd twölgeschalten/ das hat nützlich gesehen/Dierevil ir eper vrede mit allain rechte Fect/sonder ain jeder/ seines Geschlecht/ Namens vnd kaimens der letzte ir/ haben die Maectris de Campo mit geschatten/ das ainer den andern entleiben solle/dardurch dann aines/ oder s andern vales/ erkunigen vñ Geschicht solte gar auß geschicht/sonder dieselben noch lenger erhalten werde / Ihr auch diegehe ch Meinus Erden oberthinnen möcht/wie ir dann hie mit zu guten freunden widerwiltig gesprochen sollet sein / vñnd geschicht uch solde auß hebung zu lauten onehen/vñ ir/ dierevil ir Euch auff diesen tag/ so wol vñd Ritterlich gehalten sollet hie mit von den rren Maectris de Campo mit diesem Precio/als ain belohnung begabt sein.

15

Obr. 15

Zobrazení římské skupiny.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 14

Legenda římské skupiny.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Der Galloten Schlag.

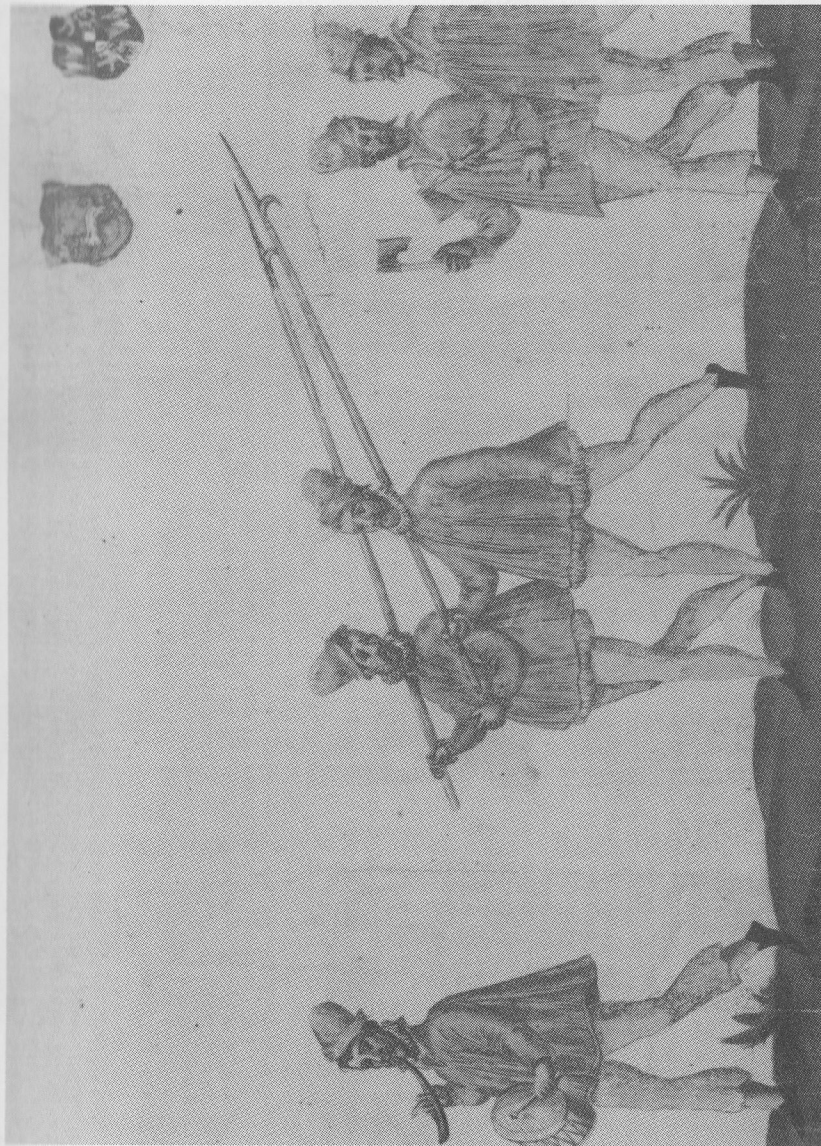
Wiewol wir beide armfelig Leut gewesen/ vnd lange Jar auff den Gallen sicken müssen/ so seind wir doch/ nachdem wir vns auf Jung verloffener Schlacht/ wider den Erbsind den Türcen/ daffter vnd wolgeschalten/ vnter haren dienstbarkeit außdige worden/ nun hat sich auf am zeit beggeben/ als wir mit einander vnter einander/ sich ten versachen wegen in vnaingelt gerachen/ das nich gegentwärtiger veracht/ sagend/ ich wäre nit so quet als Er/ dies im Krieg gefangen/ auf die Gallen kommen/ Dargen ich aber das widerpil auff ihne beweisen kan/ das Er sich muetwilliger weis auf die Gallen verurteilt worden/ welches ich widerred/ dann ich nit von vnterbar reggen/ sonder als einer so bothen/ welchen wir gern mit Ewer als Maectris de Campo/ vergunnt vnd bewilligung darumben wir Euch gebetten haben/ wollen/ als die verbringten wollen/ vnd habens zu beden schalten/ die gebrauchliche Gallotische Instrument/ als Schiff spacteg vnd Deibel/ für vnser Kampffweihen geschalten lassen.

Antwort.

In versachen der vnaingelt/ darumben ir in diecklig gerachen/ vnt dar auff beschens beggen/ haben die Maectris de Campo wol vernommen/ vnd wollen in solches/ diereit es auch Eyerlütige wort getwesen/ gleichwol nit nachfolgenden Conditionen bewilligt haben/ das ir vor dem Kampff aneinander verzichen/ vnd wann Euch nit gebort ten wird/ denselben halten soltet/ Die weihen/ diereit es nit sonders gebrauchliche Kampffweihen/ indoch ihr brauchen/ ain jeder nach seinem vorschalt vnd geltendheit/ Ir Paritit aber werde/ so bald Ewer Patrouen in Kampffslag itren/ abweicheten/ vnd derselben weder nit reden/ noch zachen geben/ weitter nichis annehmen.

Dichail.

In Herrn Maectris de Campo haben Ewer daffertait gesehen/ das jeder seinen Eyer/ vnd dessen veruolgen nach/ ain genügen gethan/ Diereit ir aber noch junge starke Leut/ vnd des Meers quete erfarung/ habt/ ver/ malten Eyr ir indocher/ klüfftiger zeit auff dem Meer mit Ewer sterc vnd gesundt besser gebrauch werden/ vnd daff/ sich auch Euch r hienlicher sein/ als wann ir einander itzo soltet geschledigt haben/ Darnit aber der hening/ so schau itzo besser gehalten/ auch er ganz weid/ habt ir von den Maectris de Campo/ die gab zurempfuchen/ vnd solte hienit jows schon Euch alle Feindschaft auffgehört sein.

Obr. 17

Zobrazení galejnické skupiny.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Der Mores Klag.

Chett auff den sunstschanden tag gegenwärtigen Monats February / ein Kampffplatz alle außgeschriben / auff welchem menslich / so do weißt und
 / schloß sich gegeneinander haben / dieseligen mit gewöhrer hand gegen einander aufzutragen zugelassen / solle werden / also erschine ich mit meinem wertscher
 / und begere an Euch als Maetris de Campo / mit dem Kampff / dar zu ich auß nachvolgender ersich bewegt werden / zuerquemen / Nemblich / diereich ich vor
 / ben Kaiser / Soat dem sunstten / von jugent auffgezogen worden / vmd ist fast verschüner seit / dem König auß Penningal hochloblicher gedächtnus / als an dem
 / vnselben Jarren vnd Doctornaten wider die Mores gebürt / in derselben ladtigen nderlag gefangen / vnd in meiner Freund vmd Landsknecht hand genommen / haben Ey
 / hernach als einem bekanten vmd vnselben Landt schen kan / so hat ich nicht erboten mich mit meiner Faust dar zu suchen / vnd zu bevesten / das ich frey sey / vmd
 / im Krieg dienen solte / so hat mich aber obgedachter mein widerlicher vmd Landtsman / darumten an meinen Ehen angesetz / vmd einen Mann abigen Mann ges
 / vmd biweilt ich wider die Mores gebürt. Nachdem ich aber mein Ehy auch gert erretten wolten / meines wider sachers freundschaft groß vmd irer suul / das
 / kan ihnen allen mit genußlichen vnderstand thun kan / so hab ich nicht erboten mich mit meiner Faust dar zu suchen / vmd zu bevesten / das ich frey sey / vmd
 / naren / der amten redlichen vnd billichen Krieg fuer / zueusehen / welches Er den Kampff vnselben mit mir aufzutragen angenommen.
 / vnd ich N. bin dessen alles / so mein widerpartichy hieoben vernider gestendig / trag auch noch des Kampffs kan abscheynen. Diereich aber einem jeden mit was
 / zu fuernehmen erlaube / mit auch Kampffs gebrauch nach / als dem außgedereten die Bpchen zulegen gebürt / hab ir vier Tardes vmd ein Puffschon erweilt / versich
 / auch die Herrn Maetris de Campo / die werden mit gleichs halts den Platz verquemen / auch die Conditionen des Kampffs / wie der gehalten solle werden / zuer
 / vnschwert sein.

Artwort.

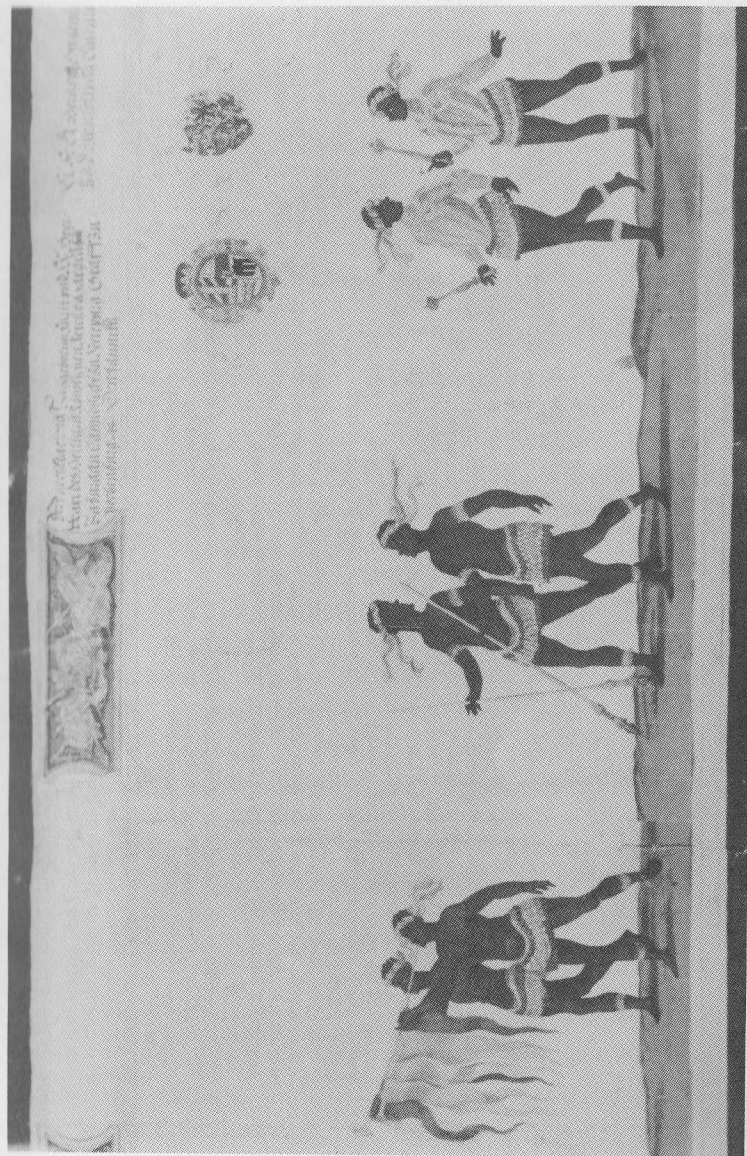
Je Herrn Maetris de Campo wissen sich irer gehalten außschreibens / vnd was dajellig mit sich bringet wol zuerinnern / vnd diereich ir dann allhie erschine / Ewern
 / vnderwillen in einem Ritterlichen Kampff / gegen einander aufzutragen / sollt Euch solcher Kampff / nachdem die vrsachen der außforderung durch gedachte Maetris
 / ampo für ersichlich vnd billich erkennen / worden / verquemt vmd zugelassen sein / doch in allweg mit nachfolgenden Conditionen / Nemblich / diereich ir für
 / oder zuschickigen den Kampff angenommen / wider ir betrachten / da ir einander mit jener verzeihen wurdet / vmd einer vnder Euch Tod bleiben wurdet / in was ge
 / der Ecken hohl legen wurdet / Derhalben sollt ir / che ir in den Kampff erretend allhie offentlich mit dargewöhrer hand einander verzeihen / vmd dargeben / dann ohne
 / vnde Euch zu Kampffen mit gestatet werden. Was aber die Bpchen / als die vier Tardes vnd den Puffschon / so ir gütigt vnd angenommen / vmd / sollt am jeder vnder
 / mach haben / die vier Tardes einer auff den andern seiner gelegenheit nach zuverfassen / vmd einander wie ir wißt zuschickigen / doch da einer einmal seine Tardes er
 / sein / solle kainer / weder seine / noch seines widerladers Tardes / zum iretten vmd gebrauch widerumben außsprechen dürfen / da ir aber mit denselben einander mit so
 / vnderunden wurdet / vmd dermassen / das ir noch weiter Kampffen wollet / alsdann möcht ir den Puffschon / am jeder zu seinem vortel auch gebrauchten / doch irer
 / den Maetris de Campo frid geschotten wurdet / sollt ir denselben zuhalten schuldig sein / Euch Partien aber / wurdet hie mit bey verklärung ich vnd leben / außreißt / so bald
 / ert Herr vnd Partonen die Bpchen in die hand gegeben / das ir auff am herten weicht / vnd in werendem Kampff kainer sinem Herrn / weder mit wortten noch jai
 / nütliches zusprechen thut / oder warnung gibt.

Nithail.

Je Herrn Maetris de Campo / haben Ewern Ritterlichen Kampff mit allen: stoff zugeschehen / vmd generat / das ir Euch beide Ritterlich wol vnd dermassen / geschal
 / ten / das Ehy erkennen ir beide Ewern Ehen am demüctigen gehen / vnd diereich ir solche Ritterliche Teur / die irer Kriegsherrn noch wol weiter dienen und nicht schaf
 / linden haben Ehy nur wollen zuclassen / ir Euch weiter einander schickigen sollet / zu erziehung aber / wider sich in diesem Kampff am besten gehalten / so thun gedach
 / Maetris de Campo / Euch mit dalem gerümet ehen / wollen auch beide thail hie mit wider zu gerten ir vanden gesprochen haben / sollt auch mit diler irer außspruchung des
 / irs kainer vnder Euch an sinen Ehen verlegt sein.

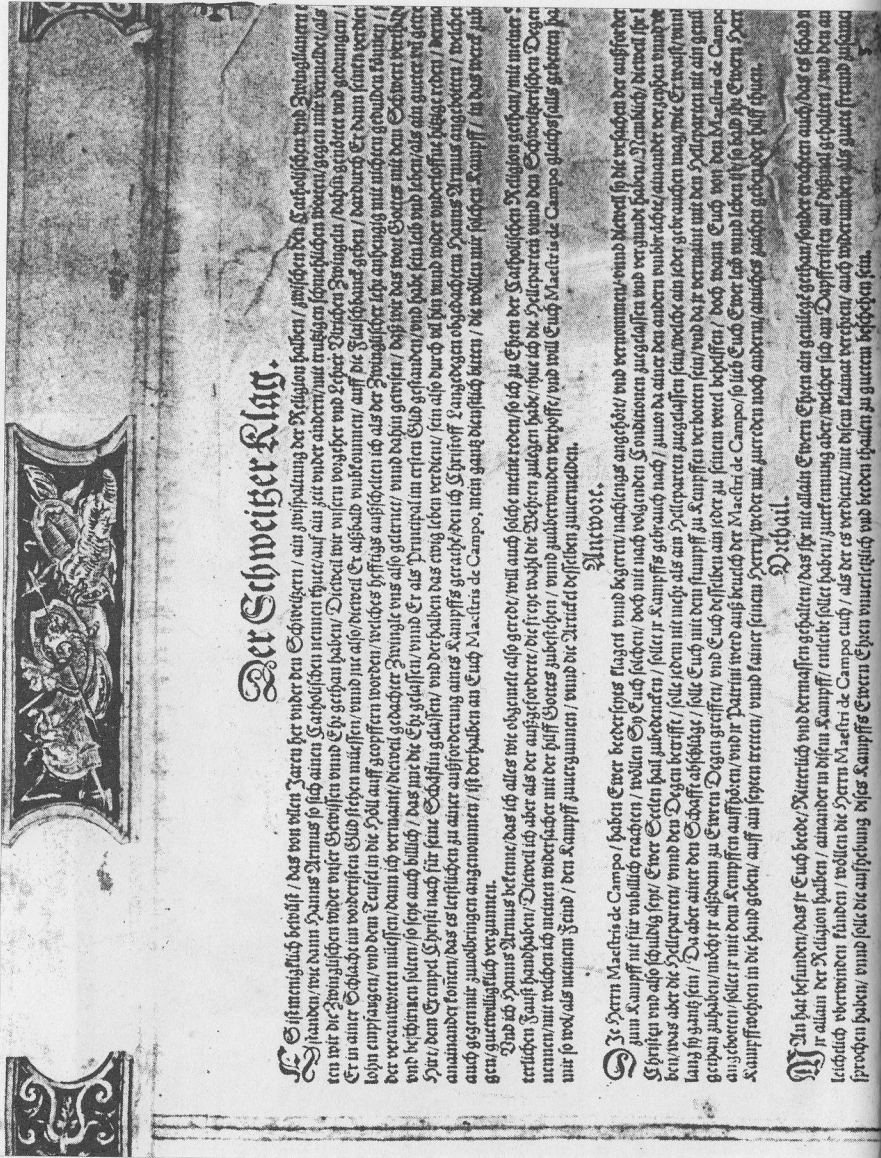
Obr. 18

Legenda mouřenínské skupiny.
 Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 19

Zobrazení mouřenínské skupiny.
 Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Der Schweizer Klag.

Der Sittensittlich bewillt / das von vilen Jaren her vnder den Schwedern / ein zwispaltung der Religion haben / zwischen den Katholiken und Zwölfflingern / stand / vor dann Hannus Armus so sich einen Katholiken nennen thut / auf jet vnder andern / wie trüggen sonestigen wesen / gegen wie verneder / als ten vor die Zwölfflingern vnder viler Gerichten vnd Eys gebau haben / Dieneit wir wiken vnsiger vnd Pater Dierich Zwinglet / dahin getretet vnd geuerten / Er in einer Schwacht un wordersten Elyd stehen müssen / vnd in also dieret Er alsobald vmbkommen / auff die Kuffschwand geben / darvorn Er dann seinen verbin den veranworen mittlen / dann ich vermann / dieuel gedachter Zwinglet wie also getretet / vnd dahin getreten / doch vor das wort Gottes mit dem Schwert verbin vnd becherten solten / so seye auch hüllich / das wir die Eys geschien / vnd Er als Prunckel im ersten Elyd geschanden / vnd hole sein leb vnd leben / als ein guetes vel gerte Hur / dem Trunckel Sprich nach für seine Schalkin gelassen / vnd derschalten das ewig leben verdienen / sein also durch vel hin vund vnder videroffne spiegel reden / derno aneinander sonnen das es trischeten zu anire aufforderung eines Kampffs gerate / den ich Sprichstoff Yangedogen obgedachten Hannus Armus angestritten / welcher auch gegen mir zuoberungen angenommen / ist derschaben an Euch Maectris de Campo / mein ganz dienlich bitten / die wollen mit solchen Kampff / in das weret zu gen / guertunglich vergunnen.

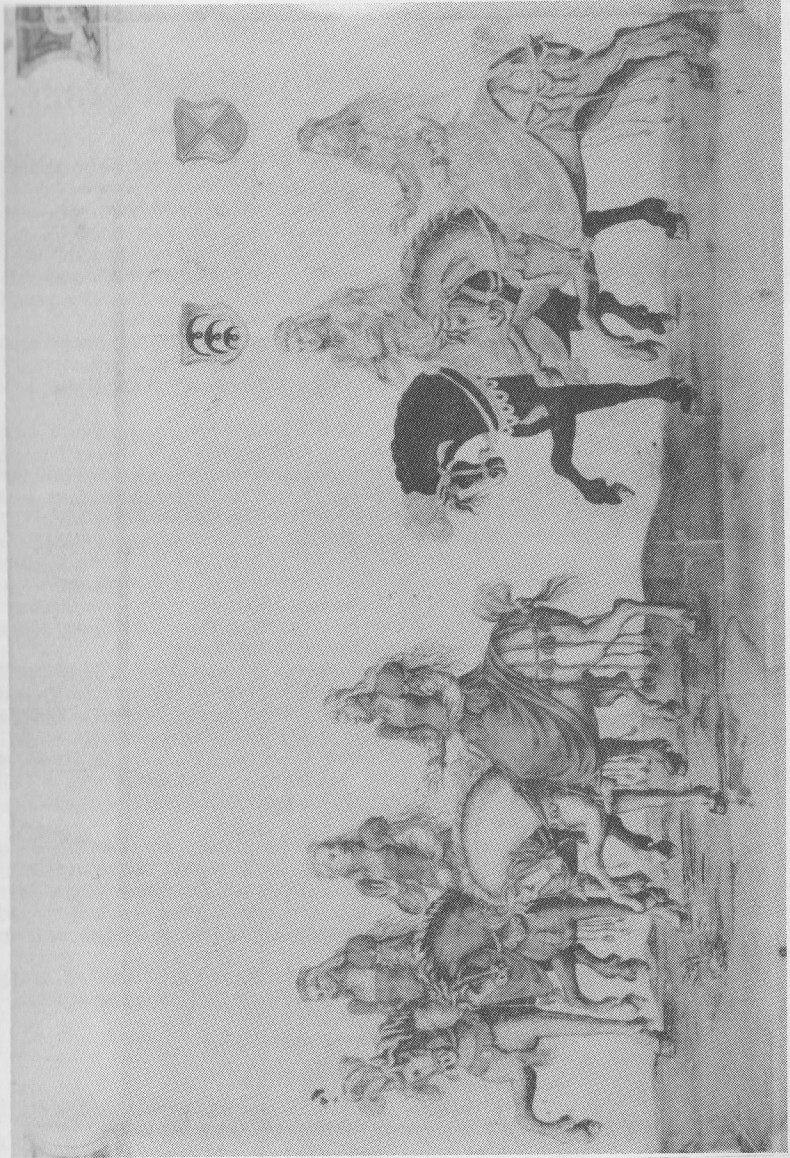
Vnd ich Hannus Armus betenne das ich alles wie obgedacht also gerede / weil auch solche meine reden / so ich zu Ehen der Katholischen Religion gesehen mit meinet / trülichen Gatt handhaben / Dieneit ich aber als der aufgeroderte / die si rote wach die Wehren julegen habe / wie ich die Heilparien vund den Schwedischen Degen nennern / mir wachen ich meinen vnderlacher mit der hüll Gortes zubestehen / vund zuobervunden verhofft / vnd vum Euch Maectris de Campo gleiches solts gebetten / wie mir so wol / als meinem Feind / den Kampff zuvergünnen / vund die Trücket bestehen.

Mitwort.

Der Herr Maectris de Campo / haben Ewer betersichs klagen vund begerten nacholgen angestrit / vnd vernommen / vund dieret so die vrsachen der aufseren zum Kampff mit für vmbüllich trachten / wollen Ey Euch solchen / doch mit nach vnsigen Condicionen / zugestossen vnd vergunnet solten / Nemblich / dieret si E Sprich vnd also schuldig seye / Ewer Seiten hoch zubedencken / solter ir Kampffs gerte auch nach / jaus da anier den andern vmbir lache / aneinander vertragen vmbir den was aber die Heilparien / vund den Degen befrist / solle jeben mit inich / als ein Heilparien verbotten sein / vnd dar vermannt mit den Heilparien mit ein gemil lang so ganz sein / Da aber anier den Schwiff abschläg / solle Euch mit dem stumpff zu Kampffs verbotten sein / vnd dar vermannt mit den Heilparien mit ein gemil geben zubaben / macher ir alsdann zu Eweren Degen greiffen / vnd Euch besteben aus jeder zu seuten vord bechaffen / doch wann Euch von den Maectris de Campo anzuboren / solter ir mit dem Kampffn aufstehen / vnd ir Patrini wed auf beuch der Maectris de Campo / so lich Euch Ewer leb vund leben / so bald sy Eweren Herr Kampffschachen in die hand geben / auff ein seyen treten / vund lauter seinen Herr / weder wie jureten noch anberu / anwaches zwischen geben oder hüll thun.

Nebst.

Man hat befunden das ir Euch beide / Mitterlich vnd derraissen gehalten / das sy mit allain Eweren Ehen ein geullig gethan / sonder trachen auch / das es soold in ir allain der Religion haben / aneinander in diesem Kampff / entlich solter gehalten / juretenning aber / welcher sich am Dopffritten auf diesem gehalten / vnd den an lüchlich vbervunden haben / wollen die Herrn Maectris de Campo auch / als der es verdrant / wie diesem verdrant / auch vnderumben als guet freund zuwand sprachen haben / vund solle die aufhebung dieses Kampffs Eweren Ehen vnuertiglich vnd beeden erhalten zu gueten beschehen sein.

Obr. 21

Zobrazení jezdecké skupiny z prvního dne. Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Der Wolgebom Herz/ Herz Wilhalm Braue

vnd Herr zu Zimbren / Herr zu Widenstein vnd Möstkirch.

Dennach der weisberühmte Kriegsheid Aeneas/ ain Eun der Göttin Venus / nach eroberung vnd verderbung seines Vaterlands / der Königlichen Statt Troia/ auß sonderer schickung der Göttin/ imo Völkland ankomen/ vnd sich wider den obermächtigen Turnum/ ain König der Kurulier/ von wegen ainer Tochter des Königs Lamm/ mit Namen Kaumia/ mit aller macht zu Veld gerußt/ ist jme durch die Göttin Fauma anezajagt worden wie allhie auf disen heutigen tag / der Durchleuchtigste Fürst vnd Herr / Herr Ferdinand Erzhertzog zu Sierreich / Herzog zu Burgundi/ Graf zu Tyrol etc. zur hochzeitlichen Ehrenfreud/ aines gebornen Adelichen magenreiche freuwins/ auß hochgedachter irer Fürst. Dri. Fürstlichen Frauenzimmer/ ain Ritterlichen Ringelrennen außschreiben vnd vil Rittermehlige Helden darzue beruffen hab lassen.

Die weil ihm Er Aeneas von jungent auff/ neben dem hochberühmbten großmüchtigen Hectorem/ vnd andern Troianischen Helden sich solcher kurtzweil geübt/ allzeit gern darbey gewesen/ vnd zu mehmalen den Sig erlangt/ hat Er (vnanngesehen Er gegen seinem Feind mit Krieg verhasst) allhie neben andern Helden auch erschienen wollen.

Vnd ob Er gleichwol gueten lutt gehabt / wo nit sein ganzes Heer/ doch ain mehrere anzal seiner Kriegsteu mit zubringen / hat Er selches der kurtze der zeit haben abgestelt/ sein Kriegerrüstung in der Statt Ardea gelassen vnd sich (nachdem Er mit dem Feind ain anstand auff etlich tag getroffen) mit etlichen außserwöhlten Helden daher verüßte. Vnd benutzte mit sich neben seinem Son Asiano/ der auch sunst Julius genant wirdt/ von des vnüberwindlichen ersten Römischen Kaisers Julu geschlecht herrierend / den hertzhaften jungen Helden Pallantem ain Son des Königs Euandri auß Arcadia/ welchen jme sein Vater auß alter kundschaft/ vnd angeborner Blutes rindtschafft mit greßser anzal Kriegsteu zu hilff geschickt/ auch den Rittermehlige Troianer Jhonem/ Etraotium vnd Cleantum. Zu dero geßtschafft ist auch zu gegen die hochberühmbte vñ in Krieges händel vberhändes wüthliche gemüet beherrschte Hedin Penthesilea. ain Königin der Amazonen Welche ainiger dapperkeit zuerfornen geben will / das auch das Weiblich geschlecht (wie der Plato gleichfalls angedruter) das es darzue gehalten zu Mannlichen Übungen mit vntauglich erfunden künde werden.

Vnd dierevil die Göttin Venus auß mueterlichem sorgseligem gemüet/ sampt irem Son Cupido/ dem Aeneam zu wasser vnd land/ allzeit nach gefolgt/ vnd mit Vödtlicher hilff auß der zerßigung der Statt Troia/ vnd anderer gefah/ geholffen hat Sy allhie zu dier Ritterlichen zusamen kunfft/ mit außbleiben wollen/ Vnd kompt sampt irem Ein Cupidine mit iren treuen Thieren den Delphinen/ auß ainer Meereshalen daher.

Derz kompt auch das Schiff dar auff der Aeneas vil erliden/ vnd damit Er in der grossen Fortuna/ vnd entstanden Schiffbruch bey Carthagine/ im Königreich Didonis an das Land komen / darinn sein die Wasser oder Meer Göttin Nymphy/ Neroides genant/ welche die Göttin Sybele/ aller Götter Mütter darzue verandert hat/ sein Aeneas redlichen Tharen zur zeugnuß.

Endlich verlegen auch die grausame neydige Monstra vnd Raubdigel Harpiz/ mit namen Caxleno/ Oeripeto vnd Aello sampt irem Berg vnd gesellschaft/ dann dierevil Sy dem Aenea in den Inseln Strophades gesnannt/ von grossen hunger vnd not vor geweyßsaget/ hat Er Sy durch Vödtliche hilff seiner Mueter Veneris erobert/ vnd mitgebracht/ ire Warfagerey vmbzustossen/ vnd zu beweisen/ das ihne seine großmüchtige mannliche Tharen/ zue Sighafter volziehung vnd gueten end füren/ auch nach seinem höchsten bemüegen mit ehr vnd rhuem würde ergetzt werden.

Die Herrn Richter gebühlicher Keuerentz bittend/ ihne Aenea/ vermäg vnd nach aufweisung des angeßhlagnen Carrels/ neben andern Kennern/ mit den setzigen/ als mit Namen nach ordnung verzeichnet:

Aeneas ain König.	Aioncus.
Asianus.	Sergestus vnd
Pallas.	Cleantus.
Penthesilea Künigin.	

Die gewentliche Carera zuthuen / in Veld vnd Hayl zuzerfuchen / gunstlich zuerlauben vnd zuzulassen/ auch Sy als mit Ewer Herrn Richterlichen spruch vnd erkannnuß/ in gueten beuchlich zubaden.

Obr. 22

Legenda k pátému výjevu prvního dne.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Der Welschen Klug.

Den Herrn Richtern/ nicht an jwenet vil beßer sein was greß macht vnd kraft/ die lob lobet zu gepohlt/ also das von derselben wegen / greß Ewer vnd Vödtum/ gegen herßer/ die Manigen irer vernunft bebraut/ vnd sonst vil Misgericht / vnd vñ nachfolgende / zwischen ihnen der lob halben truggerühmte/ für iren gemüeten vnd angezeigten Dancet/ neben andern erkennen solte. so hat Sy nur aber auf auß jre in geschaw vertragen/ das gegenwärtiger man Vödtum/ auch beyr etwas schimpflich/ vnd nur zu greßer verflämung/ vermalen angestelt/ als jete ich nit verdyt sein irer gnaden vnd gunsten zugestehen. als Er welches ich dann dierevil es auch iren Eyi belangt ihuet/ in meinem berien mit vverwunden klüben/ sonder baß gedachte iren verparrig/ ob Er solcher reden gestawt/ erlösch den wälsten / als Er aber solches nit allain gelanget/ sonder auch mit dem irer schönblüchener weoren angeßalt/ bin ich nit vmblich / dierevil ich iren beyr jeter jet getrew vnd auffrecht gegen gnedter Junckfrauen gewilt. bezeugt werden / ihne zuerrettung meiner Ehren vnd vordigkaid den Kampff anzubieten/ welchen Er dann mit mir also zuwendend/ bey seinen Vödtlichen redten angelohet vnd zugestait. Dierevil aber sonst allenthalten in Italia die Kampff verbotten/ vnd ich vernommen/ das auß den heutigem tag ain Kampffschlag allhie zugedulffen worden/ also ersehen ich außre zu Zusprechung/ sampt meinem vödtlicher/ von Ewo Herrn Maetin de Campo/ Neßlich betend/ mir dem außschreiben gemiß/ den Platz vnd den Kampff zuerquemen.

Vnd ich Ewo Ranzoni/ dierevil ich meiner obgedachten reden gestendig / mich auch/ wo nit vorbarg/ meßigender Junckfrauen/ auß den beriff zu wartet erlösch vnd wußt ich auch meinem zusagen / solche vñir Zusichon mit gewohnter hand außzuragen / nach kommen/ Dierevil aber/ als dem ermanuten vnd außgefordereten/ die Wöcheren zugere in meinem gerdach/ so tye ich die Wöcheren/ als an Parolan vnd ain Pödtlich legen/ vnd verße mich die Herrn Richter vortren/ mit zu vphand der gerechtigkeit/ nicht weniger den Platz vergunnen/ vnd die Gondonones mich dar nach zubieten vernemten lassen.

Actus.

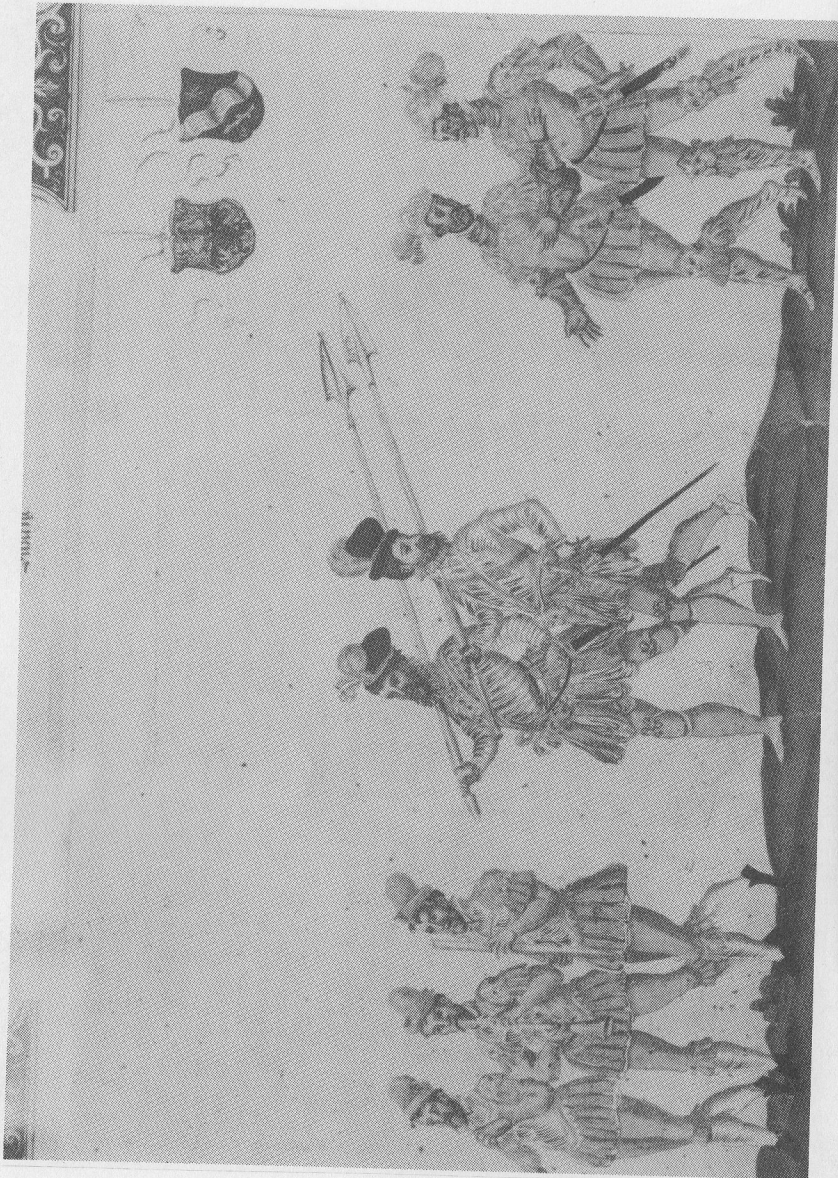
Auff Ewer gefahnes fürbaitigen vnd begern/ ihnen die Herrn Maetin de Campo/ Erßlichen der vrsachen der auffoerung / für erlösch vnd küßlich erkennen/ völgende Ewo auch den Kampff betwilligen / doch das in allmeh nachfolgende Gondonones solte gehalten werden / nemlich / dierevil die Kampff zwischen Ewo der Eym halben angestehen/ Ir auch den außgang derselben/ Ewer vnd dem Wiltet heunlichen/ auch jurtantnuß der Maetin de Campo/ stellen ihuet/ solte ihre juner zuerrettung Ewer Stigait/ ananber vergehen vnd vergessen / vnd dierevil der Wöcheren halben die Parolanen/ ain vnderstandlichen Mannern gebauet worden/ nicht ir Ewo der Eym was ir kindt/ ain jeder ihu zu bestem behelffen/ doch wann der Stigait/ oder die Königin daran getrieben / mit der Parolanen mit weater Kampffen / Da jre aber mit solcher mit gremigkum erwidert/ vnd weiter ananber vñir vordigkaid luff betret/ nicht ir außgaw zu den Pödtlichen getroffen/ vnd ain jeder nach seiner sticht noch vor man behelben getrauchen/ Dödtlichen solte ir auch/ wann Ewo jre den Pödtlichen getroffen/ solte ir demselben gepohlt/ nach kommen. Ob ir Parolan solte so bald ir die Wöcheren Eweren Parolanen vberquert/ bey verklarung ich vnd leben/ auß der seiten gehen/ vñir weder mit vortren noch vortren den gnedten Eweren Parolanen/ ainich warnung noch auchen gehen.

Verhalt.

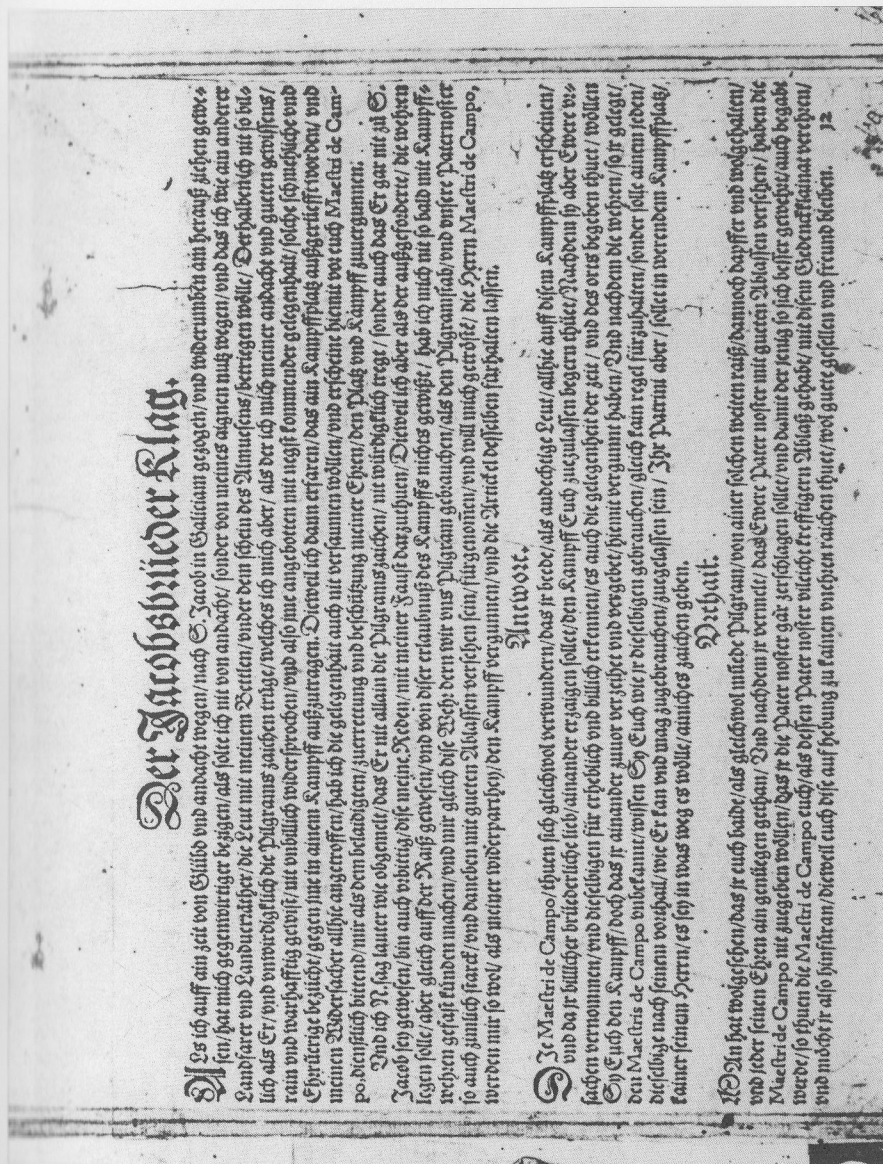
Die Herrn Richter Eweren Eweren gehalten Kampff für Ritterlich vnd Eweren Ehren geschehen sein/ passieren/ das Sy aber solches außschreiben/ ist auß der Eym halben angestehen/ Ir auch den außgang derselben/ Ewer vnd dem Wiltet heunlichen/ auch jurtantnuß der Maetin de Campo/ stellen ihuet/ solte ihre juner zuerrettung Ewer Stigait/ ananber vergehen vnd vergessen / vnd dierevil der Wöcheren halben die Parolanen/ ain vnderstandlichen Mannern gebauet worden/ nicht ir Ewo der Eym was ir kindt/ ain jeder ihu zu bestem behelffen/ doch wann der Stigait/ oder die Königin daran getrieben / mit der Parolanen mit weater Kampffen / Da jre aber mit solcher mit gremigkum erwidert/ vnd weiter ananber vñir vordigkaid luff betret/ nicht ir außgaw zu den Pödtlichen getroffen/ vnd ain jeder nach seiner sticht noch vor man behelben getrauchen/ Dödtlichen solte ir auch/ wann Ewo jre den Pödtlichen getroffen/ solte ir demselben gepohlt/ nach kommen. Ob ir Parolan solte so bald ir die Wöcheren Eweren Parolanen vberquert/ bey verklarung ich vnd leben/ auß der seiten gehen/ vñir weder mit vortren noch vortren den gnedten Eweren Parolanen/ ainich warnung noch auchen gehen.

Obr. 23

Legenda vlašské skupiny.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 24
Zobrazení vlašské skupiny.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Der Jacobsbrüder Klug.

Es ist auff ain zeit von Gütlich vnd andacht wegen/nach S. Jacob in Galicium gesehen/ vnd vnderumben ain heraus sichen geder-
sen/ hat mich gegenwärtiger bezigen/ aus solt ich nit von andacht/ sonder von meines eginen nutz wegen/ vnd das ich nit ain anderer
Landfereer vnd Landvuerächter/ die Reut mit meinem Detteln/ vnder den schen des Timucens/ herrigen wolle/ Der halbtich nit so vil
lich als Er/ vnd vnter dinstlich die Pilgrams zeichen trüge/ welches ich mich aber/ aus der ich mich meiner andacht vnd guten gewissens/
rain vnd warhafftig gewist/ nit vnbillich vnderprochen/ vnd also mit angabotten mit negt kommender geteg enbalt/ solche schmeische vnd
Chytririge bejücht/ gegen iue in ainem Kampff aufzutragen. Dieweil ich dann erfahren/ das ain Kampffslag außgeruffert worden/ vnd
meinen Vberfacher allhie angetroffen/ hab ich die geteg enbalt auch nit verlassen wollen/ vnd erschein hiemit von euch Maestra de Cam-
po. dienstlich bitend/ mir als dem beladigten/ zuertreuung vnd beschützung meiner Ehen/ den Dack vnd Kampff zuuerräumen.

Vnd ich N. klug lauter wie obgemelt/ das Er nit allain die Pilgrams zeichen/ nit vnter dinstlich trüge/ sonder auch das Er gar nit ist S.
Jacob sey gewesen/ bin auch vnter dinstlich/ die Reut mit meiner Kauf dar zu führen/ Dieweil ich aber als der außgefoderte/ die wehren
legen solt/ aber gleich auff der Raif gewest/ vnd von diser erlaubnuß des Kampffes nichts gewist/ hab ich mich nit so bald mit Kampffs
wehren gefast funden machen/ vnd mir gleich die Weh- dern mit vns Pilgrami gebrauchten/ aus den Pilgramsstab/ vnd unserer Paternoster
so auch zimlich stark/ vnd daneben mit guten Ablassen versehen sein/ sürgenommen/ vnd will mich getreue/ die Herrn Maestra de Campo,
werden mir so wol als meiner widerpartey/ den Kampff verraumen/ vnd die Artickel beschreiben fürhalten lassen.

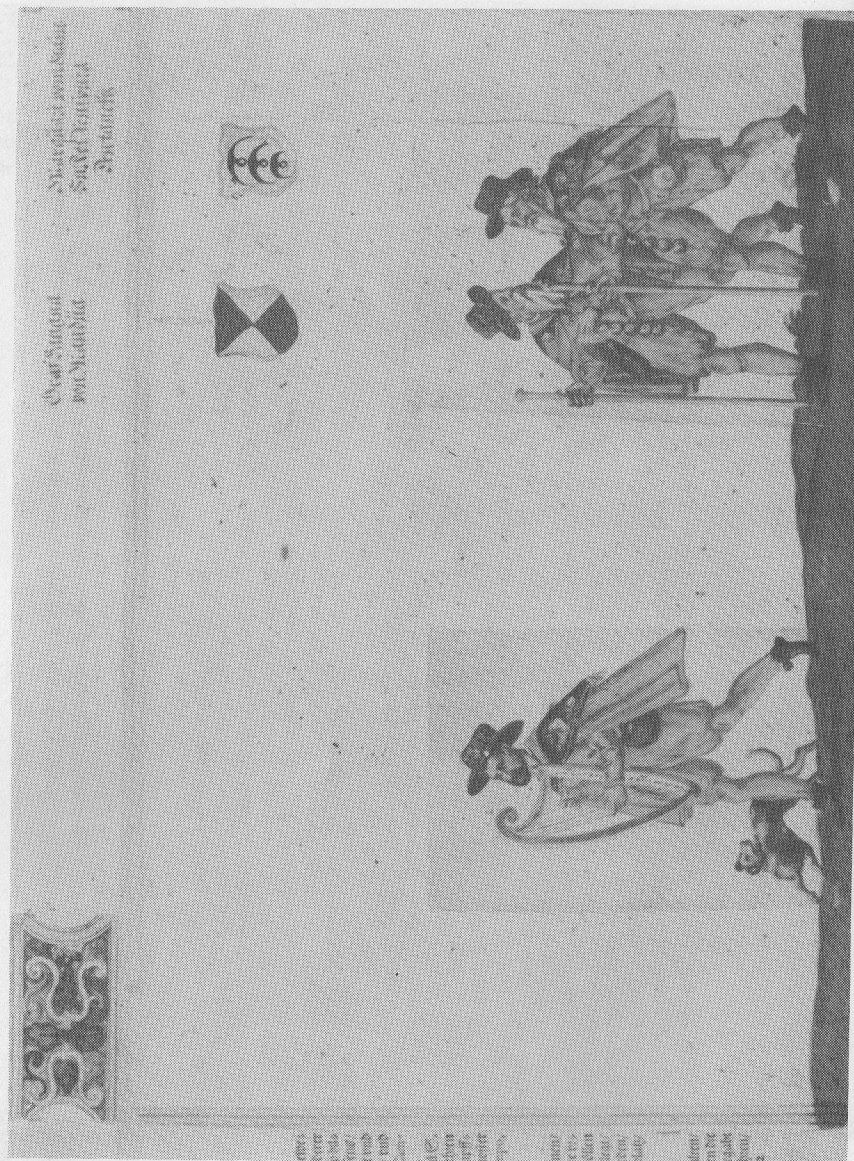
Antwort.

Se Maestra de Campo/ thuen sich gleichwol vnter dinstlich/ das ir beede/ als andachtige Reut/ allhie auff diesem Kampffslag erschienen/
vnd da ir billiger brüderliche lich/ ainander erzigen sollet/ den Kampff Euch zuzulassen begern thut/ Nachdem so aber Ewere vs-
sach vernommen/ vnd die schlingen für erheblich vnd billich erkennen/ es auch die geteg enbalt der zeit/ vnd des ortes begere thut/ die wehren
Euch den Kampff/ doch das ir ainander zuor verzeicht vnd vorgebet/ hiemit vergunnt haben/ Vnd nachdem die wehren/ so ir geteg/
den Maestra de Campo vnter dinstlich/ wissen Ey Euch wie ir dienstliche gebrauchten/ gleich kam regt fürhalten/ sonder solt ainem jeden/
dienstliche nach seinem vorschalt/ wie Er kan vnd mag gebrauchten/ zugelassen sein/ Ihr Patrum aber/ solt ir verenden Kampffslag/
sainer sinnem Herrn/ es ist in was weg es wolle/ ainichs zeichen geben.

Dyacht.

Da hat wolgeschen/ das ir euch beide/ als gleichwol in die Pilgrami/ von ainer solchen weiden raif/ darnach daffert vnd wolgeschalten/
vnd jeder seinen Ehen ain gemilger gethan/ Vnd nachdem ir vernimt/ das Ewere Patre noster mit guten Ablassen versehen/ haben die
Maestra de Campo mit zugeben wollen/ das ir die Patre noster gar zerschlagen sollet/ vnd damit der senig so sich bester gemilger/ auch begab/
weder/ so thuen die Maestra de Campo euch/ als dessen Patre noster vnter dinstlich/ eruffigen Ablass gebade/ mit diesem Gedenckseinem versehen/
vnd inocht ir also hinstran/ dieweil euch die auf hebung zu kainen vnehren rachen thut/ wol gute gesellen vnd freund bleiben.

Obr. 25
Legenda skupiny svatojakubských bratří.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

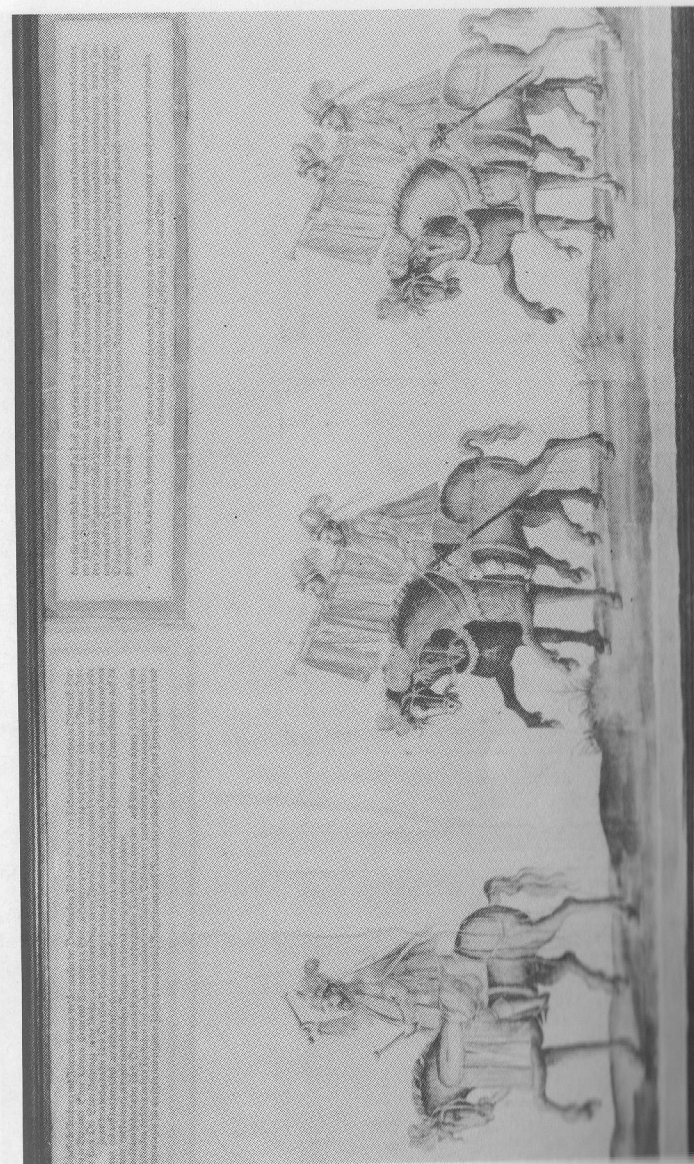
Obr. 26
Zobrazení skupiny svatojakubských bratří.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Břežnici.

Obr. 27
Zobrazení části turnajového průvodu.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Břežnici.

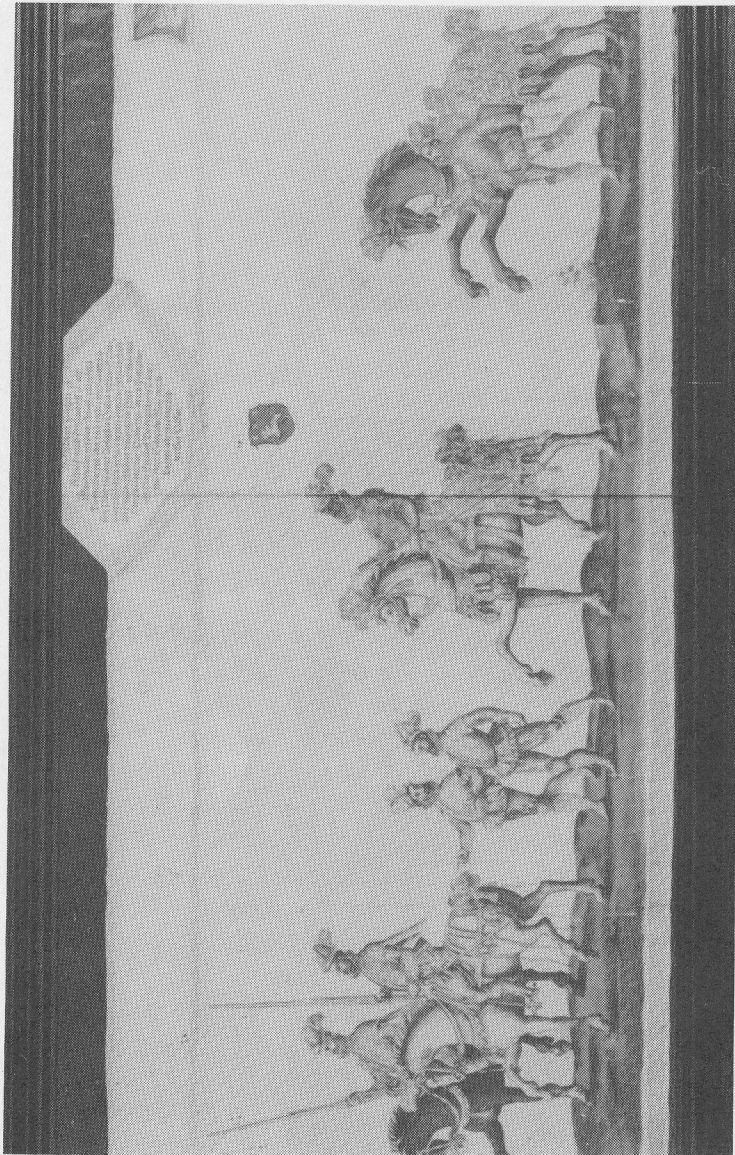

Obr. 28
Zobrazení části turnajového průvodu.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Břežnici.

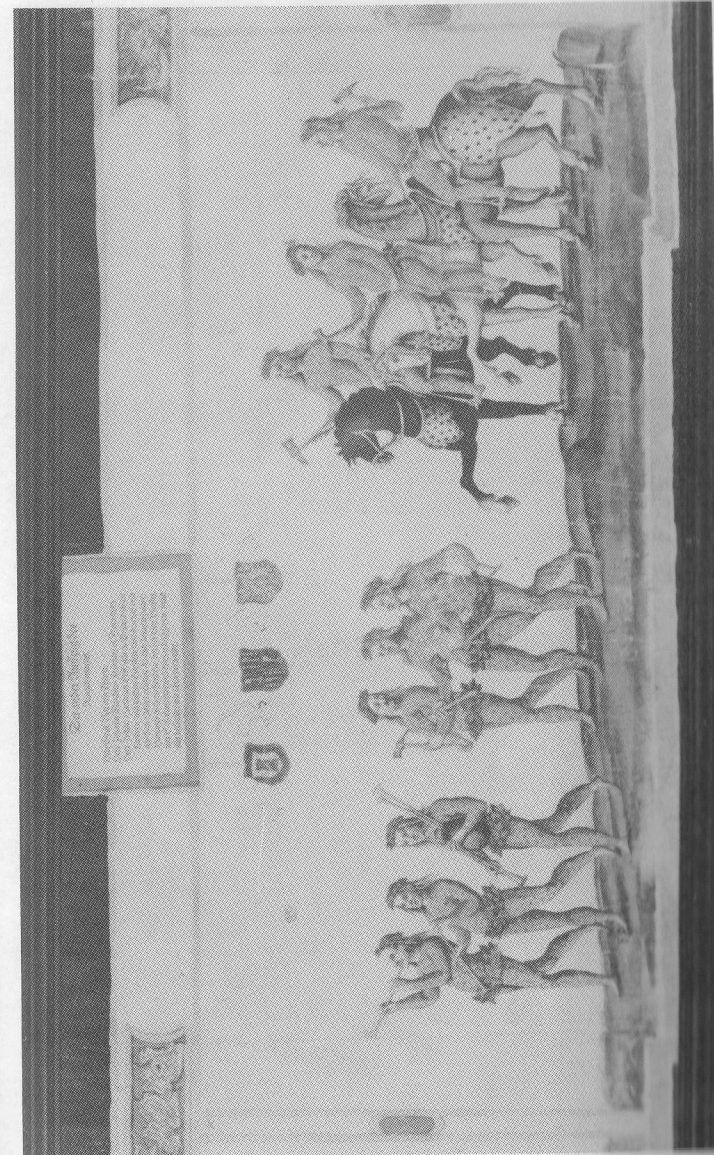

Obr. 29
Zobrazení části turnajového průvodu.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Břežnici.

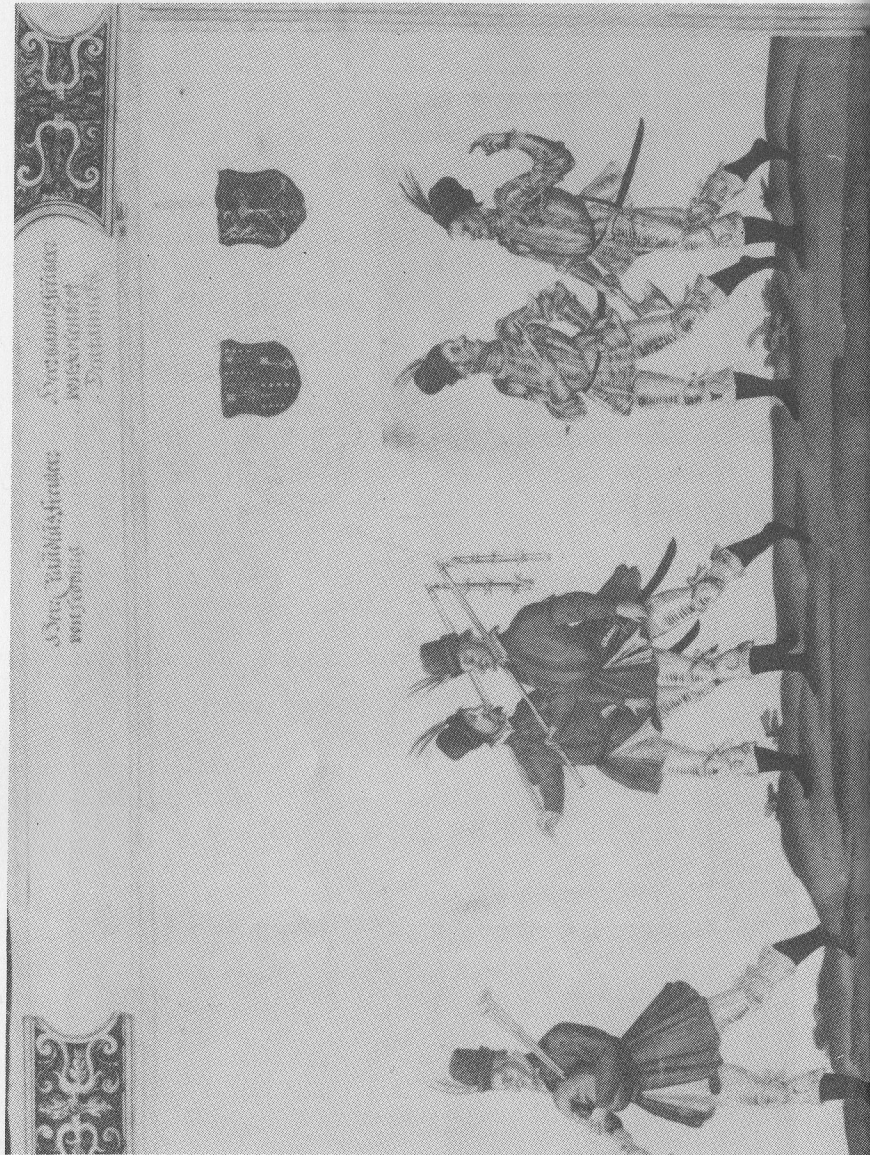

Obr. 30
Zobrazení části turnajového průvodu.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 31
Zobrazení skupiny divých mužů z průvodu prvního dne oslav.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 32
Zobrazení české skupiny.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Der Heydocken Blag.

Widigeborne/Edle/ghüßige vnd gebietende Herrn/wel wir vernehmen/das auff heutigen tag ein Kampffschlag/ benennet worden/auff weichen mechtiglich zugehassen/seinem widerwillen mit gewephter hand/gegen seinem Feind vnd widerlicher außjuragen/also erscheine ich vnd sag an/das/nachdem wir beide/ains malis auff den Raub vnd gleiche Deut/ wider vnyere Feind die Turteln/auffgejagen/vnd ons das güte geben/das wir ainen gutten Raub bekommen/als wir aber mit ainander thailen solten/hat mich gegenwärtiger mein Mugesell/ in derselben veruonthalten / vnd den besten thail haben wollen / welches dann vnserer vergeltung zuwider/vnd also die gleichheit vnd billigkeit an ine begeret. Diemeil Er aber nur mit Gewalt mir das ihenig so mir so wol/als ine gebürt/juentsichen begeret/hab ich ine angerebet/ mit gewephter hand dar zujuchen/ das ich zu besonnung des Raubs/so wol als Er/mein teil vnd leben genogt habe/vnd sein also mit ainander des Kampffs ains worden / Die Herrn Maectris de Campo dienstlich hütend/bie wollten wir solchen iren außschreiben gemess/vergummen vnd bewilligen.

Und ich sag dargegen an/das ich billich an der thailung/den mehern thail haben soll/dieweil ich auch mehrere geschäz überstanden/vnd darneben an meinem teil von dem Feind hart geschädigt worden/will mich derhalben meines vorrats mit nichten begeben/vnd mit Ewer/als Maectri de Campo, vergungung/darumhen ich auch bitten thue / den Kampff mit meinem widerseher vordenden/ auch die wecheln/dieweil mir solche zulegen gebürt/den halben Spiess vnd die Hagggen benennet haben.

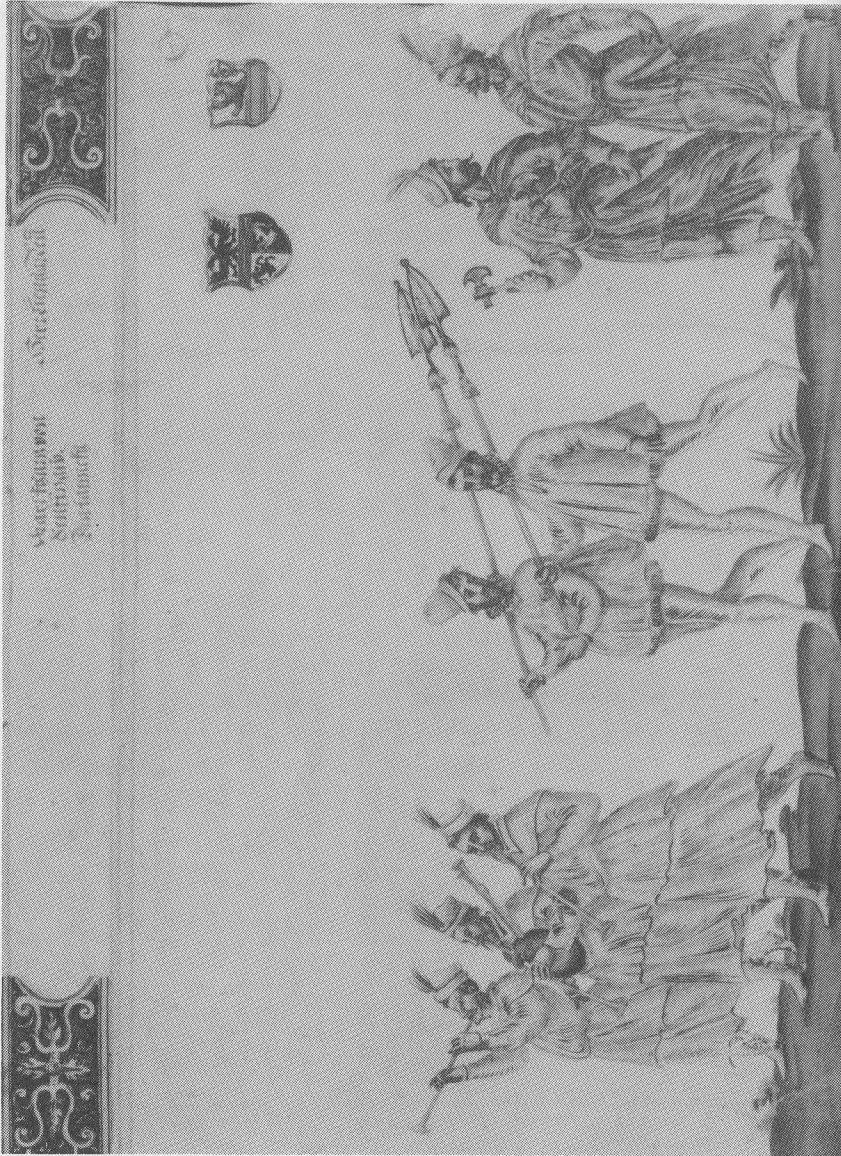
Antwort.

De Maectri de Campo haben/was ir Heydocken/sir schlagen vnd begeren geschan außschüt/vnd vntwöl die selbe mit sir so gar erschelich ständen geschiet werden/so wollen Sy dannoch/dieweil ir ir des Kampffs als vnuer jagte Kriegssteuer einander mit rindaffen wöllet/dergestalt/ dar ein verwilligt haben/das ir Ewere wecheln/wie ir stunde/vnd möcht gebrauchhen/doch so bald Euch frid geborene mein/ auff herten solt/ ir Darinnen werden auch auff ain seyen eritten vnd Ewert Herrn ohne aintliches Ewere zulesprechen/ den Kampff ains mit ainander austragen lassen.

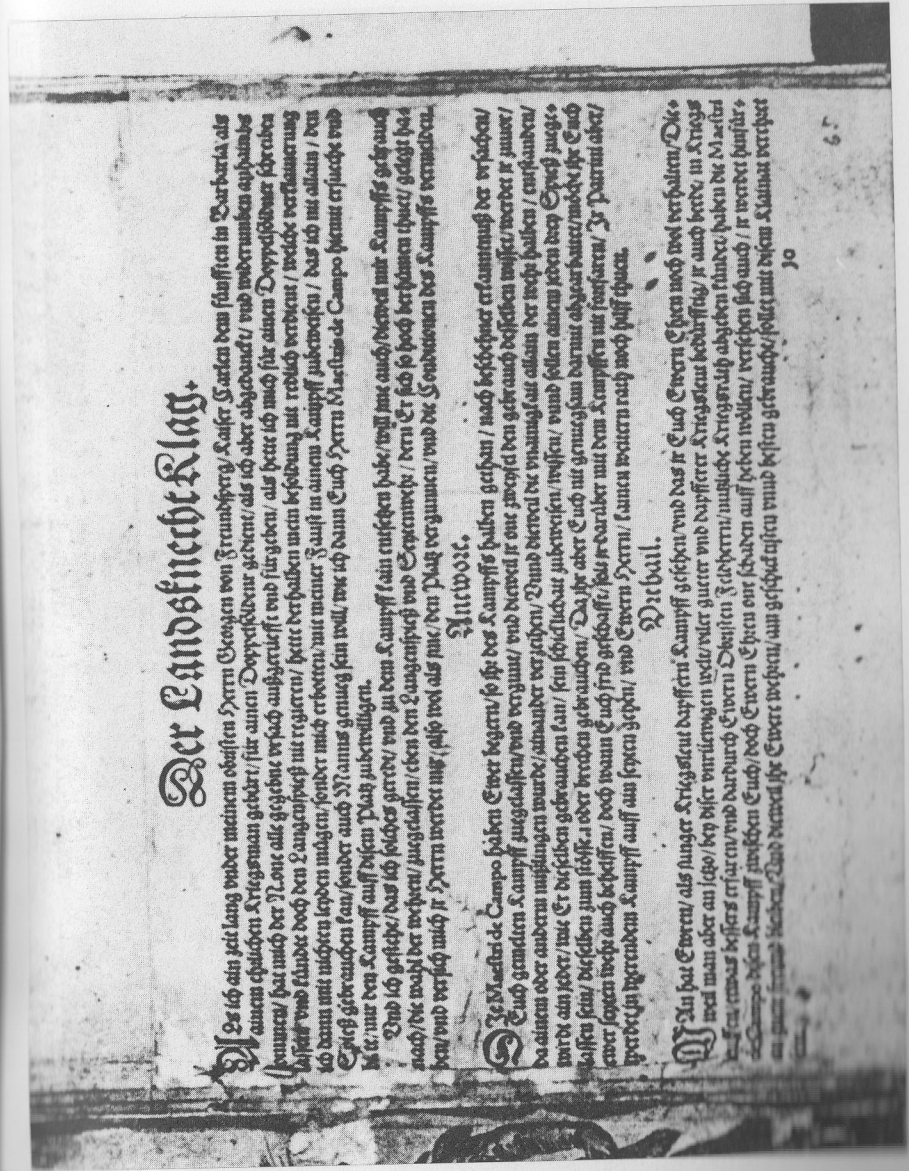
Dytsail.

Dieweil die Maectri de Campo schiffen das ir Euch darffir vnd möcht schilt/ auch wie juur gemelt/ es mit sonderlich ir Ewere hütten/so ist ir Ewere/als vnuer jagte Kriegssteuer einander mit rindaffen wöllet/dergestalt/ dar ein verwilligt haben/das ir Ewere wecheln/wie ir stunde/vnd möcht gebrauchhen/doch so bald Euch frid geborene mein/ auff herten solt/ ir Darinnen werden auch auff ain seyen eritten vnd Ewert Herrn ohne aintliches Ewere zulesprechen/ den Kampff ains mit ainander austragen lassen.

Obr. 33
Legenda hajducké skupiny.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

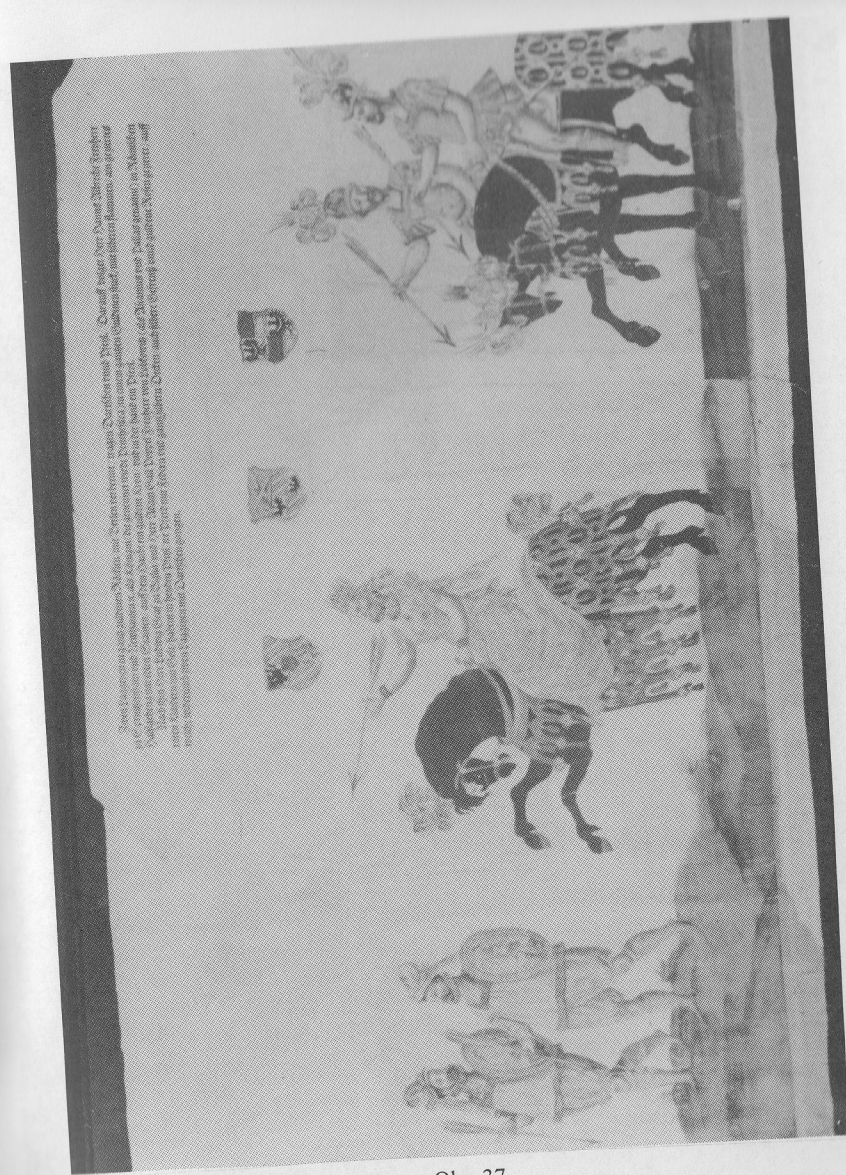
Obr. 34
Zobrazení hajducké skupiny.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

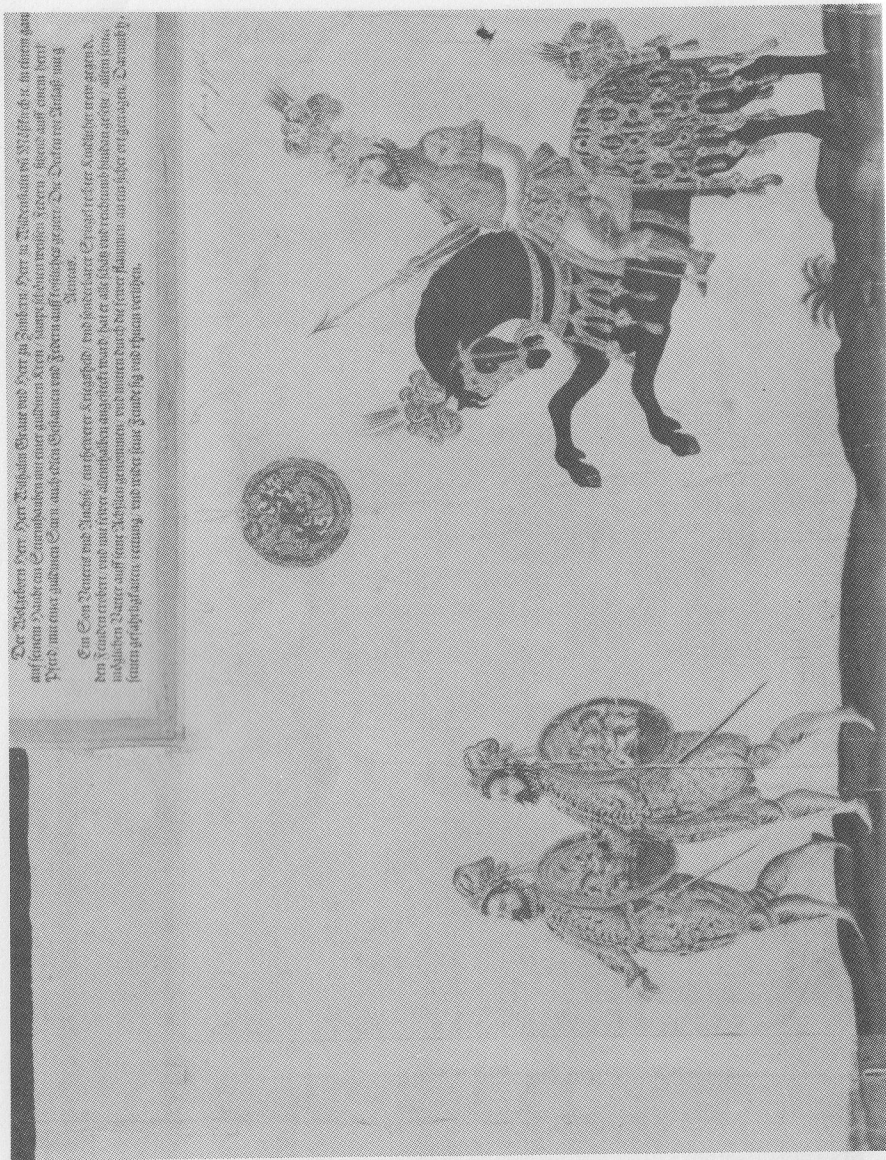
Obr. 35
Legenda skupiny lancknechtů.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 36
Zobrazení skupiny lancknechtů.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 37
Zobrazení Hannse Albrechta, svobodného pána z Springensteinu, jako Penthesilei,
Ludvíka hraběte z Biglie jako Ascania a Adama Havla Popela z Lobkovic
jako Palase v průvodu prvního dne oslav.
Táflování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

Obr. 38

Zobrazení Vilhelma Graua z Zimmern jako Aenea v průvodu prvního dne oslav.
Táfování renesanční jídelny na zámku v Březnici.

WEDDING, MUSIC AND MUSICIANS IN THE HIGH RENAISSANCE PERIOD

Exemplified by the Wedding of Jan Krakovský z Kolovrat in Innsbruck in 1580

Through the centuries, wedding has continuously represented a social function counting with an abundant active presence of music and musicians. At each of the various stages of the wedding ceremony, music has been assigned its due place, whether as a decorative feature, a solemn signal marking specific a point of transition, or else a unifying element of the ritual as a whole. All of these attributes were likewise perfectly valid at the height of the Renaissance period. An yet, in the rich repertoire of Renaissance music that has survived to this day, the occurrence of compositions written expressly for performance at weddings is very rare indeed. Rather typically, preserved Renaissance wedding compositions consist of a single sheet or small-scale print. Where larger-scale works have survived - such as for example polyphonic compositions dividing the choral and instrumental forces into several groups - these seldom include the complete set of voices. The present study lists compositions that have been preserved in Bohemia and in Central Europe at large, and quotes references in literary and archival sources which mention music productions at high Renaissance weddings. This in its turn provides basis for the conclusion that in the late Renaissance period compositions written in tribute to the bridal couple or to mark a particular wedding represented no compositional form or genre in its own right. Rather, they were regarded as a kind of musical gift which, if performed at all during the wedding feast, was allotted a slot in the official part of the ceremony. Later on, as the wedding reached its "revelling" stage, it was most likely the turn of simpler, predominantly dance- and song-oriented numbers which held a status resembling that of today's pop music, and accordingly no need was felt to put them down on paper. The performing practice of the time probably also made use of compositions that were taken over from other sections of the period repertoire and were merely adapted in consonance with the particulars of the given occasion. Music productions varied in form and standard, ranging from straightforward dance and dinner-table playing to performances and processions in-

volving elaborate stage, costume and programming arrangements. The present essay notes that a thoroughgoing research of source material would doubtless detect in every period record of wedding expenses evidence of the presence of musicians. This attests to the need felt by people at that time to surround themselves with music. At the same time, it is pointed out that facts obtained in this way ought to be complemented by information drawn from the study of iconographic material. In that connection, the author goes into some detail in dealing with the pictorial documentation of the wedding of Bohemian nobleman Jan Krakovský z Kolovrat, which is currently kept at Březnice Mansion, in Bohemia.